ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΙ 24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1890 — ΕΤΟΣ Ζ'.—ΑΡΙΘ. 8.

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 59.
Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 20.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Ἐν Ἑλλάδι. . . . . Δρ. 10
Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. . Φρ. χρ. 12

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐπιστολαὶ ἐξ Ἀθηνῶν: Κυριακὸν σχολεῖον ἀπόρων κορασίων. — Φιλολογικὴ ἑσπερὶς Δ. Κόκκου, ὑπὸ Ἰμδ.
Μαριάννα Γρηγ. Καμοούρογλου.
Χαρακτηρισμοὶ τῶν Φιλελλήνων, κατὰ τὸν Χάου: Ὁ συνταγματάρχης Φαβιέρος.—Ἰωάννης Βάουριγγκ.—Ἰωσὴφ Χιοῦμ, ὑπὸ Γ. Δ. Κ.
Μάρθα ἡ Δημογεροντισσα ἢ ἡ ὑποταγὴ τοῦ Νόβγοροδ, ἱστορικὸν διήγημα Καραμζίνου. Ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ, ὑπὸ Α. Γ. Κωνσταντινίδου. (Συνέχεια).
Γλυκειά, ἀγαπημένη μου πατρίδα, ποίημα Beranger, ὑπὸ Γ. Β. Τσοκοπούλου.
Ἀθηναίων ἀγωγὴ κατὰ τὸν Δ' καὶ Ε' π. Χ. αἰῶνα: Παιδιά.—Ὁ ἐν τῇ γυναικωνίτιδι βίος, κατὰ τὸν Paul Girard. Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ, ὑπὸ Ἀλ. Καράλη. (Τέλος).
Ἐν Ἁρμονίᾳ, μυθιστορία Georges Duruy. Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ. (Μέρος Δεύτερον).
Βαρέλι. Ρωσικὴ φιλολογία. Μῦθος Κριλόφ, ὑπὸ Π. Α. Ἀξιώτου.
Εἰδήσεις τῆς Ἑβδομάδος. Ἐγχώρια — Ἐξωτερικά — Ἐπιστῆμαι. — Φιλολογία — Ἀρχαιολογία.
Ἰδιαίτερα Γράμματα.
Νέα Βιβλία.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

Τῇ 18 Φεβρουαρίου 1890.

Σοὶ γράφω σπανίως, ἀγαπητὲ φίλε, οὐχὶ διότι βαρύνομαι, ἀλλὰ διότι δὲν ἔχω τί νὰ σοι γράψω. Σεῖς οἱ μακρὰν ζῶντες ἔχετε τὴν παράδοξον ἰδιοτροπίαν νὰ φρονῆτε, ὅτι ἀρκεῖ νὰ ζήσῃ τις μίαν ἡμέραν ἐν Ἀθήναις, ἵνα ἔχῃ νὰ λέγῃ ἐφ' ὅρου ζωῆς. Σὲ βεβαιῶ, ὅτι ἀπατᾶσθε· ἀνατέλλουσιν ἡμέραι καὶ παρ' ἡμῖν τόσον ἰσχναὶ εἰς νέα, ὥστε μόνον κατὰ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν κατάστασιν διαφέρουσι τῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις συναδέλφων των. Καὶ ἂν ἔλειπεν ἡ ἀλλαγὴ τῆς ἡμερομηνίας —τὸ μόνον τακτικὸν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ γίνεται ἐν Ἑλλάδι, — ὅπως θὰ ἔλεγε μεμψίμοιρός τις, δὲν βλέπω πῶς θὰ διεκρίνετο ἡ μία τῆς ἄλλης.

Πολιτικὰ νέα τὰ ἐμψυχοῦντα τὴν πρόοδον τῆς μόνης ἐν Ἑλλάδι ἀνθούσης βιομηχανίας δὲν ἀναμένεις βεβαίως παρ' ἐμοῦ. Ἂν ἔγραφον τοιαῦτα, θὰ ἦσαν τόσον ἀνόμοια τῶν ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐξακοντιζομένων, ὥστε θὰ καθιστάμην ἀπίστευτος καὶ δὲν ἐννοῶ ποσῶς νὰ διακινδυνεύσω τὸ κεφάλαιον τῆς καλῆς πίστεως, ὅπερ διὰ τῆς σιγῆς μου ἀπέκτησα. Πρό τινων ἡμερῶν κατειχόμην ὑπὸ παραδόξου φόβου: ὅτι αἱ Ἀπόκρεω τῶν Ἀθηνῶν θὰ με ἠνάγκαζον νὰ σοι ἐπιστείλω περιγραφὰς ἑορτῶν εὐθύμων, ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν εἶνε ἐρυθρὰ ἔτι ἐκ ραπισμάτων τοῦ δούλου ἀδελφοῦ μας ἡ παρειά, καὶ τῆς ἀγανακτήσεως ἡ ὁρμὴ συγκρατεῖται ἐν τοῖς στήθεσι τοῦ ἐλευθέρου δι' ὀλίγων εὐθραύστων νημάτων πολιτικῆς συνέσεως... Εὐτυχῶς τὰ δελεαστικά της θέλγητρα παρῆλθον ἀπαρατήρητα, καὶ ἂν δὲν ἤρχετο ἡ Τεσσαρακοστή, θὰ ἠγνοοῦμεν οἱ πολλοί, ὅτι ἔφυγεν ἡ Ἀπόκρεως.

Ἡ σημερινὴ ἡμέρα ὅμως οὔτε ἄγονος ὑπῆρξεν, οὔτε δύναται νὰ συγκαταλεχθῇ μεταξὺ τῶν ἀπολεσθεισῶν. Τοὐναντίον τόσον εὐαρέστους ἐντυπώσεις παρήγαγε καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους, ὥστε θὰ ἦτο ἄδικον νὰ μή σε παρακαλέσω νὰ τὰς συμμερισθῇς. Οὐδὲ νομίζω, ὅτι θὰ θεωρηθῶ ὑπερβολικός, ἂν προσθέσω, ὅτι καὶ ἄλλαι ἡμέραι ἑπόμεναι θὰ δανεισθῶσι τὸ φῶς της, ἵνα ἐξωραϊσθῶσιν.

* * *

Συνόδευσόν με εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ *Παρνασσοῦ*, ὅπου συγκινητικωτάτη τελεῖται ἑορτή: τὰ ἐγκαίνια τοῦ Κυριακοῦ Σχολείου τῶν Ἀπόρων Κορασίων.

Εἰς ἄλλους δὲν ἔδωκεν ἡ μοῖρα γονεῖς πλουσίους, διδασκάλους σοφούς, παιδαγωγοὺς πολυγλώσσους. Ἀλλ' εἰς ἄλλους ὑπῆρξε σκληροτέρα ἔτι· ἠρνήθη τὰ πάντα. Δι' αὐτὸ βλέπομεν τόσους ἀνθρώπους ἀγραμμάτους, στερουμένους δηλαδὴ τῆς γλυκυτέρας τῶν ἀπολαύσεων, τῆς μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν πνευμάτων ἐπικοινωνίας, στερουμένους τῆς αἰσθήσεως ἐκείνης, δι' ἧς βλέπομεν τί γίνεται εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ κόσμου, δι' ἧς ἀκούομεν, τί ἔλεγον, πῶς ἐσκέπτοντο οἱ ἀπὸ αἰώνων μὴ ὑπάρχοντες ἐν τῇ ζωῇ.

Οἱ ποιηταὶ συνάγουσι τὰς μοίρας κἄποτε παρὰ τὴν κοιτίδα βρέφους καὶ ὑμνοῦσι τὴν γεναιότητα, μεθ' ἧς προικίζουσιν αὐτὸ ἀμιλλώμεναι ποῖα νὰ δώσῃ πολυτιμότερα εἰς αὐτὸ δῶρα. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ βρέφη, εἰς τὰ ὁποῖα μία κακὴ μοῖρα λέγει: θὰ μείνῃς διὰ παντὸς τυφλόν! Καὶ τὸ δύσμοιρον —δὲν εἶνε ἕν, δὲν εἶνε δύο, ἀλλὰ πολλά—στερούμενον τῶν μέσων, τῆς μητρός του ἴσως, ἄρχεται τῆς πάλης τοῦ βίου μὲ κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας, ἐνῷ πέριξ του οἱ ἄλλοι βλέπουσιν, ἀκούουσιν ὅ,τι ἀδυνατεῖ τοῦτο νὰ διακρίνῃ καὶ νὰ ἀκούσῃ.

Ἀλλ' ἂν ἡ μοῖρα ὑπῆρξε σκληρὰ διὰ τὰ ἀπόκληρά της ταῦτα, ὑπάρχουσιν ἄλλαι μοῖραι, αἵτινες θέλουσι νὰ ἐπανορθώσωσι τὸ παρ' ἐκείνης διαπραχθὲν ἀδίκημα. Εἰς τοὺς ἀπόρους παῖδας ἡ ἀπὸ πολλοῦ λειτουργοῦσα Σχολὴ δίδει μικρὸν κηρίον καὶ τοῖς λέγει: «Μὲ αὐτὸ δύνασθε νὰ βαδίζητε ἀπροσκόπτως. Ἐμπρός».

Διὰ τὰ ἄπορα ὅμως κοράσια, δι' ἃ ὁ ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως ἀγὼν ἤρχισεν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπογαλάκτισιν ἢ ἄλλα ἐμπόδια ἠγείροντο μεταξὺ τοῦ πενιχροῦ οἴκου καὶ τοῦ γειτονικοῦ σχολείου, δι' αὐτὰ οὐδαμοῦ εὑρίσκετο φῶς.

Ἰδέ τα, φίλε μου, κατέχοντα τὸ πλεῖστον μέρος τῆς αἰθούσης. Ἰδέ τα, πόσον εἶνε καλά, ζωηρά, εὐάρεστα, εὐγενικά· φέρουσιν ὅλα τὴν τιμίαν σφραγῖδα τῆς ἐργασίας ἐπὶ τῆς μορφῆς, ἀλλά... δὲν γνωρίζουσι γράμματα τὰ πτωχά. Ἰδὲ μετὰ πόσης στοργῆς ἀτενίζουσι πρὸς τὰς ἔναντι αὐτῶν καθημένας μοίρας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ὁ τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τῆς χριστιανῆς γυναικός, ἡ βασίλισσα Ὄλγα μετὰ τῆς νύμφης της Σοφίας, τῆς εὐτυχοῦς, ὅτι παρὰ τοιαύτην μαθητεύει μητέρα καὶ διδάσκαλον.

* * *

Μετὰ τὸν ἁγιασμὸν ἀνέρχεται τὸ βῆμα ἡ πρώτη συλλαβοῦσα καὶ καλλιεργήσασα τὴν εὐγενῆ ταύτην ἰδέαν κυρία Καλλιρρόη Παρρέν, ἵνα ἐξηγήσῃ τὸν σκοπὸν τοῦ ἱδρυομένου σχολείου. Τὸ πανταχοῦ διαδεδομένον ὄργανον τῶν ἀναμορφωτικῶν ἰδεῶν της δὲν ἐδημοσίευσέ ποτε μετὰ τῶν πλήρων ἀορενωπῆς δυνάμεως ἄρθρων της τὴν εἰκόνα αὐτῆς, καὶ θὰ ὑποθέτης, ἴσως, φίλε μου, ὅτι εἶνε ἀπόστρατος τῆς νεότητος καὶ ἄσχημος μάλιστα, ζητοῦσα ν' ἀποκτήσῃ θέλγητρα διὰ τῆς γραφίδος. Τοὐλάχιστον τοιαύτη ἐπικρατεῖ ἄδικος πρόληψις κατὰ τῶν λογίων κυριῶν. Τοὐναντίον καὶ νεαρωτάτη καὶ καλὴ εἶνε, ἐπικάθηται δὲ ἡ χάρις ἐπὶ τοῦ στόματός της· ἐξηγούσης εὐγλώττως καὶ ἐνθουσιωδῶς πόσον ἐθνωφελὲς ἀποβήσεται σχολεῖον παρέχον στοιχειώδη τινὰ μόρφωσιν εἰς τὰς στερουμένας τοιαύτης μελλούσας μητέρας τῶν Ἑλλήνων.

Τόσον δὲ συγκινητικοὶ διὰ τὸν βαθύνοντα ἦσαν οἱ λόγοι τῆς σεμνῆς καὶ συντόμου προσλαλιᾶς της, ὥστε τῇ συνεχώρησα, φίλε μου, πρὸς στιγμὴν ὅλην τὴν κακοποιὸν ἐργασίαν, ἣν κατέβαλλε μίαν φοράν, ἵνα μεταμορφώσῃ εἰς τηλεγραφίας καὶ ταχυδρομικοὺς ὑπαλλήλους ὅλας τὰς γυναῖκας, ἃς θὰ λάβωμεν αὔριον ἢ μεθαύριον, ἵνα ἀναθρέψωσι τὰ τέκνα μας καὶ ἵνα διοικήσωσι τοὺς οἴκους καὶ ἐξωραΐσωσι τὰς ὑπάρξεις μας.

* * *

Μετὰ τὴν κυρίαν Παρρὲν παρέρχεται ἐπὶ τὸ βῆμα ἡ κυρία Σοφία Σλήμαν. Μὴ ἔχων τὴν τιμὴν νὰ τὴν γνωρίζω ἔφριξα εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματός της, διότι τί νὰ σοῦ εἴπω, φίλε μου... ἐφοβήθην, ὅτι θὰ ἐλάλει εἰς γλῶσσαν ὁμηρικήν. Σοὶ εἶνε γνωσταὶ βεβαίως αἱ ἰδιοτροπίαι ἢ τὰ μυθολογούμενα — ἀγνοῶ ποῖον ἐκ τῶν δύο — περὶ τοῦ κλεινοῦ συζύγου της. Ἐσκέφθην ὅτι σύζυγος ἀνδρός, ὅστις μεταβαπτίζει τοὺς θεράποντάς του εἰς Ἀγαμέμνονας, καὶ τὰς θεραπαινίδας εἰς Κλυταιμήστρας καὶ Ναυσικάας καὶ ἐπέγραψεν ἐπὶ τοῦ οἴκου του: *Ἰλίου μέλαθρον*, θὰ ἦτο φυσικώτατον νὰ μεταχειρισθῇ τοὐλάχιστον τὴν γλῶσσαν τοῦ κ. Κλέωνος Ραγκαβῆ. Φαντάσθητι ὅμως τὴν ἔκπληξίν μου·

Τῆς καὶ ἀπὸ γλώττης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή,

ἀλλ' *αὐδὴ* δημώδης, ἁπλουστάτη. Οὐδὲ μίαν

ἐξεζητημένην λέξιν μετεχειρίσθη, οὐδὲ μίαν φράσιν συμμιγῆ. Μὲ διαλεκτικὴν δεινότητα, ἣν θὰ ἐζήλευε καὶ ὁ μᾶλλον ἐξησκημένος ῥήτωρ, ἤρχισε τὴν παράδοσιν τοῦ πρώτου της μαθήματος, τῆς Πραγματογνωσίας, ὅπερ τοῦτο μόνον εἶχε τὸ κακόν... ὅτι εἶχε βραχεῖαν τὴν διάρκειαν, ὅπως ὅλα τὰ ὡραῖα πράγματα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Θὰ ἤμην εὐτυχής, ἂν ἠδυνάμην νὰ στενογραφήσω περικοπάς τινας τῆς διαλέξεώς της, ἃς, ὡς ἀδαμάντινοι ἀστερίσκοι ἐχώριζον ἀπ' ἀλλήλων αἱ πλήρεις μητρικῆς στοργῆς ἐκφράσεις: *Παιδιά μου.* Ἀλλὰ θὰ προσπαθήσω νὰ ἐπαναλάβω ὀλίγας λέξεις της· θὰ τας στερήσω μὲν τῆς χάριτος καὶ τῆς γλυκύτητος, μεθ' ἧς ἐλέχθησαν, ἀλλὰ θὰ δώσω ἐν ὠχρὸν δεῖγμα τοῦ ὡραίου μαθήματος:

«Παιδιά μου, ἔλεγεν, αὐταῖς ταῖς πατάταις, ὅπου τόσον συχνὰ τρώγομεν, δέν τας ἐγνώριζον οἱ παλαιοί. Κάποιος, ποὺ ἐταξείδευεν εἰς μακρινὰ μέρη, εἶδεν ὅτι τας ἔτρωγον ἐκεῖ καὶ ἐπωλλογίσθη νὰ στείλῃ εἰς τὴν πατρίδα του, εἰς τὴν Εὐρώπην, αὐτὸ τὸ καλὸν φαγητόν. Ὁ φίλος του τὰς ἐφύτευσε καὶ ἀφοῦ ἐμαγάλωσαν ὀλίγον ἔκαμε τραπέζι εἰς ὅσους ἐγνώριζε διὰ νὰ τους δείξῃ πόσον καλαὶ ἦσαν· ἀλλὰ φαίνεται, δέν τας ἐκαλόψησε καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν εὐχαριστήθηκαν. Εἶπε λοιπὸν τότε νὰ τας ῥίζουν νὰ τας καύσουν. Τὴν ὥραν ὅμως, ὅπου τὰς ἔκαιον, ἐπερνοῦσε ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἤκουσε τὴν εὔμορφη μυρωδιά, ὅπου ἔβγαναν, ἔπιασε μίαν καὶ εἶδε πάλιν τί καλαὶ ἦσαν. Τότε ἐποσκάλεσε πάλιν τοὺς φίλους του, οἱ ὁποῖοι αὐτὴν τὴν φορὰν εὐχαριστήθηκαν, καὶ ἀπὸ τότε καθένας ἤθελε νὰ ἔχῃ καὶ νὰ καλλιεργῇ πατάτας. Ἔτσι ἔγειναν γνωσταὶ εἰς ὅλους. Καὶ τώρα εἰς πολλὰ μέρη, ὅταν δὲν ἔχουν ψωμί, τρώγουν πατάτσαι. Ἀλήθεια, παιδιά μου. Εἶπα ψωμὶ καὶ ἐνθυμήθηκα. Εἶνε ἕνα δένδρο εἰς τὴν Ἀμερική, ποὺ κάμνει καρποὺς σὰν ψωμιά. Οἱ ἄνθρωποι τοὺς τρώγουν καὶ εὐχαριστοῦν τὸν Θεόν, ποὺ ἐφρόντισε νὰ ἑτοιμάσῃ πρῶτα τὸ λινόν, διὰ τὰ φορέματά μας, τὸ σιτάρι, τῆς πατάταις, αὐτὸ τὸ ψωμί, ποὺ σᾶς εἶπα, καὶ ἔπειτα νὰ μας στείλῃ ἡμᾶς εἰς τὸν κόσμον... »

Καὶ ἦτο ἀνεξάντλητος ἡ πηγὴ τῶν χρησίμων γνώσεων, αἵτινες ἀπὸ τοῦ στόματος τῆς εὐγενοῦς δεσποίνης ἐξερχόμεναι ἀπερροφῶντο ὑπὸ τοῦ διψάσμένου ἐδάφους, ὅ· ὁ ἦσαν προωρισμέναι καὶ... ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων.

* * *

Μετὰ τὴν κυρίαν Σλῆμαν ὡμίλησεν ἡ γνωστὴ λογία κυρία Κεχαγιᾶ. Τὸ μάθημά της ἦτο ὡραῖον πνευματικὸν ἔδεσμα, ἀλλ' οὐχὶ κατάλληλον δι' ἀπαιδεύτους κόρας. Ἐν τῇ ξένῃ ἰδίᾳ ζήσασα ἡ διακεκριμένη παιδαγωγὸς προϋπέθετεν, ὅτι καὶ αἱ ἀμόρφωτοι παρ' ἡμῖν ἔχουσι ποιάν τινα ἀνάπτυξιν, ὡς ζῶσαι ἐπὶ ἐδάφους, οὗτινος καὶ οἱ λίθοι ἔπρεπε νὰ εἶνε διδάσκαλοι. Δυστυχῶς δὲν συμβαίνει τοιοῦτόν τι. Αὐτὴ ἡ πρὸς τὰς μαθητρίας συνεχῶς ἐπαναλαμβανομένη ἐπίκλησίς της «Τέκνα τῆς πατρίδος» ἐνέιχε λυρισμόν τινα, οὗ ἡ χορδὴ... δὲν ἐθίγη ἀπὸ πολλοῦ .... Ἔπειτα ἐδῶ, ὅπου βασιλεύει τὸ σύνταγμα, καὶ, ἡ ἐλευθερία, αἱ περὶ κοινωνικοῦ συνδέσμου ἰδέαι, ἃς ἐξέφρε δὲν εἶνε τόσον πρακτικαί, ἂν ὄχι δι' ἄλλον λόγον, τοὐλάχιστον διότι μικρὰ μετὰ μεγάλων σοφοὶ μετ' ἀπαιδεύτων, πάντες ἐνταῦθα ἀποτελοῦμεν μίαν μάζαν, ἣν προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ πειραθῇ νὰ διαχωρίσῃ εἰς τὰ μέρη της... Πῶς φαίνεται, ὅτι ἦλθεν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἡ κυρία Κεχαγιᾶ. Πόσον καλὴν ἰδέαν περὶ Ἀθηνῶν ἔχει... ἀκόμη.

Ἡ βασίλισσα, ἥτις μετὰ προσοχῆς καὶ ψυχικνήσεως ἤκουσε τὰ λεχθέντα, συχνότατα στρεφομένη πρὸς τὰς μαθητρίας καὶ περιβάλλουσα ἑκάστην διὰ μητρικοῦ βλέμματος, διὰ τῆς ἐγέρσεώς της κηρύσσει τὴν λῆξιν τῆς ἑορτῆς, διὰ φιλήματος δὲ πλήρους στοργῆς—βραβείου πολυζηλεύτου— ἀμείβει τοὺς ἀγῶνας τῆς κυρίας Παρρὲν καλέσασα αὐτὴν παρὰ τὴν ἔξοδον.

* * *

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Κυριακοῦ σχολείου, ὅπερ θὰ λειτουργῇ ἀπὸ τῆς 2—5 μ.μ. ἑκάστης Κυριακῆς καὶ εἰς ὃ προσεφέρθησαν νὰ διδάξωσιν ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην περὶ τὰς 70 τῶν εὐπαιδευτοτέρων παρ' ἡμῖν κυριῶν — προθυμία, παρέχουσα τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἐκτὸς τῆς αἰθούσης τοῦ «Παρνασσοῦ» καὶ ἄλλαι ταχέως θὰ μεταβληθῶσιν εἰς Κυριακὰ σχολεῖα—τὰ ἀποτελέσματα, δὲν εἶνε ζήτημα, ὅτι ἔσονται πάσης προσδοκίας ἀνώτερα. Δωρεαὶ ἱκαναὶ ἤρξαντο ἤδη ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐκινήθη δὲ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πάσης τάξεως, καὶ ἕνεκα τοῦ εὐγενοῦς σκοποῦ καὶ ἕνεκα τῆς προστασίας, δι' ἣς ἀνεδέχθη νὰ περιβάλῃ αὐτὸ ἡ βασίλισσα μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας.

Ἀλλ' ἐγεννήθη ἐν ἄλλο ζήτημα, φίλε μου, περὶ τοῦ ὁποίου μόνον νύξιν τινὰ ἐπιτρεψόν μοι νὰ σοι μεταδώσω. Ὁλα αὐτὰ καλὰ καὶ ἅγια, ἀλλὰ δὲν νομίζεις καὶ σύ, ὅτι αἱ κυρίαι προοδεύουσιν ὑπὲρ τὸ δέον; ὅτι ἀπό τινος ἡ ἀνδρικὴ ἡμῶν αἴγλη ἤρχισε νὰ ὠχριᾷ καὶ ἐν αὐτοῖς ἔτι τοῖς κύκλοις, ἐν οἷς ἄλλοτε καὶ ἡ εἴσοδος, πολλῷ μᾶλλον ἡ συμμετοχή, ταῖς ἦτο αὐστηρῶς ἀπηγορευμένη; Καὶ δὲν φοβεῖσαι μὴ ἀναστραφῶσιν οἱ ὅροι καὶ ἀπὸ λεόντων συρομένων διὰ λεπτῆς ταινίας ὑπὸ τῆς γυναικὸς μεταβληθῶμεν εἰς γυναῖκας συρομένας διὰ λεπτῆς ταινίας ὑπὸ λέοντος;

* * *

Σοὶ ἔλεγον λοιπὸν ἐν ἀρχῇ, ὅτι ἡ σημερινὴ ἡμέρα ἦτο ἐξαιρετικῶς καλή. Κάλλιστον ὑπῆρξε καὶ τὸ τέλος της ἐπίσης. Σπεύσωμεν ἤδη εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ *Ὠδείου*, ὅπως εἰς ὡραίαν παραστῶμεν φιλολογικὴν ἑσπερίδα. Ἥρως, ὁ ποιητὴς κ. Κόκκος. Ἥρως, διότι ἐπὶ ὥρας δύο ὁλοκλήρους κατῆγε νίκας ποιητικὰς διὰ τῆς ἀπαγγελίας τῶν ἔργων του πρὸ κοινοῦ, ὅπερ αὐτὸς προσηλύτισεν, ἥρως, διότι ἐκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τῆς... στενῆς αἰθούσης τοῦ Παρνασσοῦ, ἥρως τέλος, διότι κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ τρίδραχμον εἰσιτήριον ὑπὲρ τοῦ Ὠδείου εἰς τόσους, ὅσους οὐδ' ὡς ἀκροατὰς δωρεὰν κατορθοῦσιν ἄλλοι νὰ προσελκύωσιν εἰς τὰ ἀναγνώσματά των. Περὶ τῆς ποιητικῆς ἀξίας τοῦ κ. Κόκκου δὲν εἶνε καιρὸς βέβαια νὰ σοι γράψω τώρα κριτικήν· ὅ,τι ἀπήγγελλεν ἐν τούτοις, ἦτο ὡραῖον. Ἐζήτει νὰ συγκινήσῃ τοὺς ἀκροατάς του; Τὸ κατώρθου. Ἤθελε νὰ προκαλέσῃ τὴν εὐθυμίαν καὶ τὴν χαρὰν διὰ τῶν ἐμπνεύσεων τῆς παιγνιώδους μούσης του; Τὸ ἐπετύγχανεν. Ἰδοὺ δὲ πρὸ πάντων, διατί θεωρῶ ἄξιον ἰδιαιτέρων συγχαρητηρίων τὸν κ. Κόκκον. Ἐκτὸς τοῦ κόσμου τῶν καλῶν γραμμάτων — συγχώρησόν μοι τὸν Γαλλισμόν,—ὅστις παρίστατο ἐν σώματι, τὴν αἴθουσαν ἐπλήρου ἰδία τάξις, ἥτις καίτοι ἀνεπτυγμένη, εὐπαίδευτος καὶ εὐαίσθητος, θεωρεῖται ἐν τούτοις ὑπὸ τῶν λογίων μας, ὡς τάξις ἀγρία... διὰ τὴν σύγχρονον, τὴν ἐθνικὴν φιλολογίαν, ἐνδιαφερομένη δέμόνον διὰ τὰς ξένας. Καὶ ἰδού! ὁ θρίαμβος τοῦ κ. Κόκκου, εἰν' ἡ ἐξημέρωσις τῶν ἀγρίων τούτων, ὧν προίστατο ὁ Βασιλεὺς καὶ ἅπασα ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια, παρακαλούμενοι ἔστω νὰ τιμήσωσιν ἕνα λόγιόν μας, μέχρις ὅτου αὐθόρμητοι ἐλθωσιν εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ πνεύματος καὶ διὰ τῆς παρουσίας των ἐνθαρρύνωσι τοὺς ἐργαζομένους πρὸς παραγωγὴν ἔργων τελειοτέρων.

Ἦτο ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν εἶδον τόσους ἐκλεκτοὺς ἀγρίους καὶ τόσας ἐρασμίας, τρυφερὰς, χαριτοβρύτους ἀγρίας, λησμονήσαντας τὰ γαλλικά των καὶ συγκινουμένους μὲ ποιητὴν ψάλλοντα.... πρᾶγμα βάρβαρον τέως θεωρούμενον.... τὴν φλογέραν τοῦ γέρω-Μήτρου!

Καὶ νὰ μὴ θεωρήσω τοῦτο, φίλε μου, καλὸν οἰωνόν;

Ἰμδ.

ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

Μακρὰς σελίδας δύναται νὰ πληρώσῃ ὁ βίος τῆς Ἀθηναίας ἀρχοντοπούλας, ἥτις ἐκ παλαιῶν ἡμερῶν περισώσασα ἱστορίαν ὅλην ἐν τῷ νῷ αὐτῆς, ἐφώτισε σκότη, ἅτινα ἐνομίζοντο αἰώνια, καὶ διεφύλαξε παραδόσεις, αἵτινες ἄνευ αὐτῆς θὰ ἐσβέννυντο μὲ τὴν τελευταίαν πνοὴν τῶν θνησκόντων πατέρων της.

Ὁ κόσμος τῶν γραμμάτων θρηνεῖ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Μαριάννας Καμπούρογλου τὴν ἀπώλειαν θησαυροφύλακος προθύμου πάντοτε νὰ δωρῇ εἰκόνας ὡραίας τῶν Ἀθηνῶν παριστώσας χαριτόβρυτα ἐκλείψαντα ἔθιμα, σκηνὰς παρελθούσας, γλῶσσαν λησμονηθεῖσαν, ζωὴν καὶ ποίησιν ἐξαφανισθέντα: ὅλον ἐκεῖνο τὸ παρελθόν, ἐφ' οὗ ἐπεκάθησεν ἡ νέα πόλις· αὕτη δ' ἐπίσης θρηνεῖ τὴν «ζῶσαν ἱστορίαν» της, ὅπως ἐπεκλήθη, οὐχὶ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν μάθησιν καὶ τὰς γνώσεις της, ἡ θανοῦσα πρεσβῦτις.

Ἀλλὰ μετὰ τῶν βαρύτερον πενθούντων ἐπὶ τῷ θανάτῳ της συγκαταλέγεται καὶ ἡ *Ἑβδομάς*, ἣν ἱδρυθεῖσαν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ της Δημ. Γρ. Καμπούρογλου, «*ὡς μάμμη φιλόστοργος ἠγάπησε καὶ ἐγειραγώγησε· καὶ ἣν διὰ τῶν ἔργων της ἐκόσμησε καὶ ἐτίμησεν*», ὅπως ἐγράφη ἐπὶ στεφάνου δάφνης, ὃν κατέθέσαμεν ἐπὶ τῆς σοροῦ της σπένδοντες θερμὸν εὐγνωμοσύνης δάκρυ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΧΑΟΥ

Ζ'

Ο ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΦΑΒΙΕΡΟΣ

Ὁ βιογραφούμενος ἐγεννήθη ἐν Γαλλίᾳ, ἦτο πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν, ὅτε κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα, ἐπολέμησεν ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος καὶ προὐβιβάσθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου. Ἐχρημάτισεν ὑπασπιστὴς τοῦ Νεῦ καὶ διεκρίθη ἐπὶ ἀνδρίᾳ. Ὡς πάντες οἱ στρατιῶται τοῦ Ναπολέοντος, οὕτω καὶ ὁ Φαβιέρος ἦν ὁλοσχερῶς ἀφωσιωμένος καὶ προσκεκολλημένος τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ κυριάρχῃ. Εἰργάσθη παρὰ τῷ ἐν Ἱσπανίᾳ στρατῷ ὑπὲρ τοῦ νεαροῦ Ναπολέοντος, ἀλλ' ἀποτυχὼν ὑπεχρεώθη νὰ φύγῃ καὶ εὗρεν ἄσυλον ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἐκραγείσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὁ συνταγματάρχης Φαβιέρος ἀπῆλθεν εἰς Ἑλλάδα, ἀλλ' ἀμέσως κατέλιπεν αὐτὴν δυσαρεστηθεὶς ἕνεκα τῆς ἀταξίας καὶ ἀπειθείας τῶν στρατιωτῶν. Πάντα ταῦτα ἐφαίνοντο ἀνυπόφορα εἰς αὐτόν, διότι ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐδιδάχθη, ὅτι ὁ πόλεμος δὲν δύναται νὰ διεξαχθῇ εἰμὴ *ὑπὸ ἀνθρώπων δυναμένων νὰ ἵστανται μὲ κεφαλὰς ὑψωμένας, μὲ σιαγόνα ἐγγίζουσαν τὴν ἄκραν τοῦ τουφεκίου καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς ἀτενίζοντας τὴν γῆν δεκαπέντε βήματα ἔμπρός.*

Ὁ Φαβιέρος ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα τῷ 1825, καθ' ὃν χρόνον ἡ πρόοδος τοῦ Ἰβραὶμ Πασσᾶ ἤρξατο ἐνσπείρουσα τρόμον καὶ φόβον ἐν Πελοποννήσῳ. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ ὑπέδειξε τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει τὴν ἀνάγκην τακτικοῦ στρατοῦ, καί, ἐπειδὴ ἦτο σχεδὸν ὁ μόνος ξένος μεγάλης στρατιωτικῆς ἱκανότητος καὶ πείρας, διωρίσθη ἀρχηγὸς τοῦ ἀρτισυστάτου τάγματος μὲ τὴν ἐντολήν, ἵνα ἐπαυξήσῃ αὐτό. Κατέγεινε μετὰ μεγίστης προθυμίας, ἐπιμελείας καὶ ζήλου εἰς τὸ ἔργον, ἔμαθε τὴν γλῶσσαν, καὶ ἀμέσως κατήρτισε τὸ μέγιστον καὶ καλήτερον σῶμα, ὅπερ ποτὲ ὑπῆρξεν ἐν Ἑλλάδι, καὶ τοῦτο, διότι ἡ κυβέρνησις παρεχώρησεν αὐτῷ περισσότερα μέσα ἢ παντὶ ἄλλῳ.

Ὁ Φαβιέρος ἦτο λαμπρὸς στρατιώτης, αὐστηρότατος πρὸς τὴν πειθαρχίαν, ἀνδρεῖος καὶ ἐνεργητικός· εἶχε πληρεστάτην γνῶσιν πασῶν τῶν λεπτομερειῶν τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης· ἐν ἑνὶ λόγῳ ἦν ἄριστος ἀξιωματικός. Ἀλλ' ὡς στρατηγὸς δὲν ἐκέκτητο οὔτε νοῦν ἰσχυρὸν καὶ εὐρύν, ὅπως συλλαμβάνῃ πρωτότυπα σχέδια, οὔτε γεννητικὸν καὶ ἐφευρετικὸν πνεῦμα. Τὸ χείριστον δὲ πάντων ἦτο, ὅτι πεποιθὼς εἰς τὸ ἀλάνθαστον τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ περιεφρόνει πᾶσαν συμβουλήν, ἐκτὸς τῆς ἰδικῆς του καὶ τῆς τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος. Οὐδενὸς τὴν γνώμην παρεδέχετο. Ἐὰν συμβουλὴ ἐδίδετο αὐτῷ παρά τινος ἀξιοσεβάστου ἠκροᾶτο αὐτοῦ μὲ ἀνυπόμονον καὶ ὑπερήφανον ὕφος, καὶ ἀκολούθως ἀπέρριπτε τὸ σχέδιον, *ἐπειδὴ ἐπροτάθη παρ' ἄλλου!* Ἐὰν ὅμως κατώτερος αὐτοῦ καθυπέβαλλεν αὐτῷ τι, διέκοπτεν ἀμέσως λέγων· «Bah? c'est une bétise cela, vous ne connaissez pas les Grecs». Ἡ διαγωγὴ αὐτὴ καὶ ἡ πρὸς τοὺς Γάλλους ἀξιωματικοὺς προτίμησις δυσηρέστησε πολλοὺς ξένους καὶ ἐψύχρανε λίαν τοὺς Γερμανούς, Ἐλβετούς, καὶ ἄλλους ἀξιωματικοὺς διατελοῦντας ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὧν ὁ φιλελληνισμὸς ἦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀγνότερος καὶ θερμότερος τοῦ τῶν Γάλλων τῶν εἰς Ἑλλάδα ἐλθόντων.

Ὁ Φαβιέρος ἐπί τινα χρόνον ἐξήσκησεν ἀπόλυτον κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἀνετράφη εἰς τὸν Γαλλικὸν στρατόν, ἐφρόνει ὅτι οὐδεὶς ἄλλος ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ κάλλιον αὐτοῦ τὴν στρατιωτικὴν ἐπιστήμην. Ἐν ὥρᾳ μεγίστης ἀνάγκης λαβὼν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως *Carte Blanche*, οὐ μόνον ἐνήργει κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἐφέρετο πρὸς αὐτὴν μὲ τρόπον ἀγροῖκον καὶ βάναυσον ὅλως, ἀντιβαίνοντα εἰς τὸν καλῶς ἀνατεθραμμένον ἄνδρα καὶ στρατιώτην.

Ὁ Φαβιέρος μετὰ τὴν διοργάνωσιν καὶ κατάρτισιν τοῦ στρατοῦ του μετέφερεν αὐτὸν ἐκ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας γυμνάζων αὐτὸν ἐπὶ ὡραίας πεδιάδος, ἔχων πολλοὺς ξένους ἀξιωματικοὺς διακριθέντας ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι καὶ Ἕλληνας ὑπηρετήσαντας ἐν τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς στρατοῖς.

Ἐν τούτοις τὰ ὄμματα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην ἐποχὴν ἦσαν ἐστραμμένα πρὸς τὸν Φαβιέρον, ἀγωνιωδῶς περιμένοντα νὰ ἴδωσι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πρώτου *début* τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. Ἦτο λίαν ἐπιθυμητόν, ἵνα ὁ τακτικὸς στρατὸς ἐπιτύχῃ εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ μάχην κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, οὐ μόνον πρὸς τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον, ἀλλ' ἵνα ἐξαλείψῃ τὴν ἐναντίον τοῦ συστήματος τούτου ἐπικρατοῦσαν δεισιδαιμονίαν ἐν τῷ νῷ τοῦ πλείστου μέρους τῶν Ἑλλήνων καὶ πρὸ πάντων μεταξὺ τῶν ἀτάκτων στρατιωτῶν. Ἡ πρώτη ἀπόπειρα βεβαίως θ' ἀπεφάσιζε τὴν τύχην τοῦ στρατοῦ. Ἐὰν ἐξήρχετο νικητής, τότε ἅπαντες ἤθελον ἐπαινέσῃ τὸ *νέον σύστημα* τοῦ Φαβιέρου· ἐὰν τοὐναντίον, τότε ἡ δεισιδαιμονία θὰ ἐθριάμβευεν, ὁ δὲ ἀγροῖκος καὶ ἄνευ πειθαρχίας στρατιώτης θὰ ἔσκωπτε τόν τε στρατὸν καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ ὡς καταστραταλήσαντα, χρόνον καὶ χρήματα, ὅπως μάθωσι νὰ νικῶνται. Ἦτο ὅθεν ἐπάναγκες ἵνα ὁ Φαβιέρος ὁδηγήσῃ τὸν στρατόν του κατὰ πρώτην φορὰν ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, οὕτως ὥστε νὰ εἶνε βέβαιος περὶ τῆς νίκης, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ἐνταῦθα εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ὅτι ὁ κύριος οὗτος ὁ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐργασθεὶς ἀπὸ πρωΐας μέχρι βαθείας νυκτός, ὅπως ἐγκαταστήσῃ τὴν πειθαρχίαν ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὅστις παταγωδῶς ὑπεστήριζεν, ὅτι εἶνε τὸ μόνον μέσον πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς, ἐπέπρωτο πρῶτος νὰ τὴν παραβιάσῃ, ἀποδεικνύων οὕτως, ὅτι κατὰ τὴν λογικήν του, πειθαρχίαν ἐνόει, ἵνα οἱ μὲν ἄλλοι ὦσι πειθήνιοι πρὸς αὐτόν, αὐτὸς δὲ νὰ ᾖ ἔντιμος ἐξαίρεσις τοῦ γενικοῦ κανόνος. Ἐξηγούμεθα. Ὅταν ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις διώρισε τὸν στρατηγὸν Τσούρτς ἀρχιστράτηγον, βεβαίως ἔθεσεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ καὶ τὸν συνταγματάρχην Φαβιέρον καὶ τὸ τάγμα αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Τσούρτς γινώσκων καλῶς ὅτι οἱ ὑπὸ τὸν Φαβιέρον στρατιῶται ὤφειλον τὰ πάντα εἰς αὐτόν, δὲν ἠθέλησε νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν συνταγματάρχην θέτων ἀμέσως ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ τὸ τάγμα του, ἀλλ' ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν, ἵνα ὁ Φαβιέρος μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον ᾖ ὑπὸ τὰς διαταγάς του. Οὗτος ὅμως ἠρνήθη. Ἐπεθύμει νὰ εἶνε ἀνεξάρτητος, ἄλλως θὰ παρητεῖτο· ὅταν δὲ ἔπεμψε τὴν παραίτησίν του εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἐγίνωσκε καλῶς, ὅτι δὲν θὰ ἐγίνετο παραδεκτή, διότι οἱ στρατιῶταί του ἦσαν τυφλῶς ἀφωσιωμένοι αὐτῷ καὶ ἡ Γαλλικὴ Φιλελληνικὴ ἐπιτροπεία θ' ἀπέσυρε τὴν ὑποστήριξιν, ἣν προσήνεγκε τῷ τάγματι αὐτοῦ, ἐὰν Ἄγγλος ἀνελάμβανε τὴν ἀρχηγίαν. Ὅθεν μωρὰ διαφωνία ἀνεφύη μεταξὺ Τσούρτς καὶ Φαβιέρου πρὸς μεγίστην βλάβην τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ὃν ἀμφότεροι ἦλθον νὰ ὑποστηρίξωσι διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν.

Ὁ Φαβιέρος κατηγορήθη παρ' ἁπάσης σχεδὸν τῆς φρουρᾶς καὶ τινων φιλελλήνων ἕνεκα τῶν ἀθεμίτων μέσων, ἅτινα μετεχειρίσθη πρὸς παράδοσιν τῆς Ἀκροπόλεως. Ἦτο ὁ *ἀρχηγὸς* τῆς *παραδόσεως*, πάντα δὲ ἀνθιστάμενον ἐξύβριζε βαναύσως ἀποκαλῶν αὐτὸν τρελλὸν καὶ προδότην.

Ἡ παράδοξος αὕτη διαγωγὴ τοῦ Φαβιέρου, ἡ ἀμαυρώσασα τὴν φήμην τῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει εἰσόδου του, δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὰς προλήψεις αὐτοῦ. Ἤλπιζεν ὅτι ἡμέραν τινὰ θὰ ἐγίνετο ἀρχιστράτηγος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ· τοῦτο ἦν ὁ μέγας σκοπὸς τῆς φιλοδοξίας του, διότι ἡ θέσις αὕτη θὰ ἔδιδεν αὐτῷ *éclat* ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Εὐρώπῃ. Ἐμίσει τοὺς Ἄγγλους μὲ ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἄσπονδον μῖσος, ὅπερ ἡ ἐθνικὴ πρόληψις δύναται νὰ παράσχῃ κατὰ τοῦ κέντρου τῆς ἥττης. Δι' αὐτὸν ἡ Ἀγγλία ἦτο ἡ Ναζαρέτ, ἐξ ἧς οὐδὲν καλὸν ἠδύνατο νὰ προέλθῃ. Μαθὼν ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἐπρόκειτο νὰ ἐκλέξῃ Ἄγγλον εἰς τὴν ὑψηλὴν θέσιν τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἐλυπήθη σφόδρα, πρῶτον διότι ἀπέτυχεν αὐτὸς εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ δεύτερον, ὅτι εἷς Ἄγγλος—καὶ μάλιστα Ἄγγλος, ὅστις οὐδὲν ἐποίησεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος,—ἐπρόκειτο νὰ ἄρχῃ αὐτοῦ. Ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ ἐξέλθῃ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ καταπολεμήσῃ τὴν ἐκλογὴν διὰ παντοίων μέσων, ἢ ἐὰν ἦτο πολὺ ἀργὰ ὅπως κατορθώσῃ τοῦτο, νὰ ὑπονομεύσῃ τὴν ἰσχὺν καὶ ἐπίδρασιν τοῦ ἀντιπάλου του, διότι κεκλεισμένος εἰς τὸ φρούριον τῆς Ἀκροπόλεως εὑρίσκετο μακρὰν τῶν Ἑλλήνων καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐργασθῇ ἀποτελεσματικῶς, ὅπως καταβάλῃ τὸν ἀντίζηλον αὐτοῦ.

Ὁ Συνταγματάρχης Φαβιέρος, ὡς ἄνθρωπος καὶ στρατιώτης, εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως, ἐναπόκειται δὲ τῇ ἱστορίᾳ, ἵνα κρίνῃ αὐτόν, ὡς στρατηγόν.

Η'

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΟΥΡΙΝΓΚ

Ἡ αἰσχρὰ σπατάλη τοῦ Ἑλληνικοῦ δανείου, αἱ κλοπαί, οἱ δόλοι καὶ ἡ ἀμέλεια

τῶν καθηκόντων τῶν Ἀντιπροσώπων τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπείας, δὲν ἐξετέθησαν λεπτομερῶς πρὸ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου· τοῦτο προτίθεμαι νὰ πράξω ἀκολούθως ἐν ἐκτάσει.

Ἐπιτραπήτω ἐνταῦθα νὰ εἴπω, ὅτι ἐκ τῶν δύο Ἑλληνικῶν δανείων, τῶν συνομολογηθέντων ἐν Λονδίνῳ ἐξ 85 περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν, μόνον 40 ἑκατομμύρια ἔλαβον οἱ ἀντιπρόσωποι, ἐξ ὧν 12 ἑκατομμύρια ἐστάλησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ δὲ λοιπὰ τί ἔγειναν; Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι 5 ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐστάλησαν εἰς τὰ Ἡνωμένα Κράτη τῆς Ἀμερικῆς πρὸς ἀγορὰν δύο δικρότων, ἐξ ὧν ἓν μόνον ἔφθασεν εἰς Ἑλλάδα ἀξίας 2 περίπου ἑκατομμυρίων, τὸ δὲ ὑπόλοιπον κατεβροχθίσθη παρά τινων *ἐντίμων* Ἀμερικανῶν ἐμπόρων καὶ ἄλλων. Πρὸς δὲ τούτοις δύο ἑκατομμύρια ἐστάλησαν εἰς Ἀγγλίαν πρὸς ναυπήγησιν καὶ ἐξοπλισμὸν 6 ἀτμοπλοίων, ἐξ ὧν ἓν καὶ μόνον, — καὶ τοῦτο ἀθλιέστατον, — ἔφθασεν εἰς Ἑλλάδα. Οἱ Ἀντιπρόσωποι ἔζων ἐν Λονδίνῳ *ἐν πομπῇ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ*, κατασπαταλῶντες τὸ χρῆμα, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ σώσῃ τὴν δυστυχῆ Ἑλλάδα ἐκ τῆς τυραννίας καὶ τοῦ ὀλέθρου. Ὅτε δὲ οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐζήτησαν λογοδοσίαν παρ' αὐτῶν, κατ' ἀρχὰς μὲν ἠρνήθησαν, ἀκολούθως ὅμως βιασθέντες παρὰ τῆς δημοσίας γνώμης ἔδωκαν τοιαύτην, ἐν ᾗ αἱ κλοπαὶ καὶ αἱ καταχρήσεις ἦσαν πασιφανέσταται!

Ὁ Ἰωάννης Βάουρινγκ, ὁ ποιητής, ὁ φιλάνθρωπος καὶ φιλέλλην, ἀνέλαβε τὴν θέσιν τοῦ γραμματέως τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπείας, καὶ πράγματι εἰργάσθη μετὰ ζήλου καὶ ἀφωσιώσεως. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐποιήσατο μεγίστην ἐπίδειξιν τῆς ἀφιλοκερδείας, καλοκαγαθίας καὶ τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, — δικαίωμα, ὅπερ οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀμφισβητήσῃ, — διότι οὐδένα μισθὸν ἐλάβανεν. Ὁ κ. Βάουρινγκ ἔσχε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν Ἑλλάδα ἑκουσίως, ἡ δὲ συνείδησις αὐτοῦ οὐδόλως ἔτυπτεν αὐτόν, διότι οὔτε κἂν μίαν δραχμὴν ὠφελήθη ἐκ τῆς πασχούσης Ἑλλάδος. Ἀκολούθως ὅμως ἐκέρδισεν ἐκ τοῦ Ἑλληνο-Τουρκικοῦ πολέμου 300 χιλιάδας δραχμές, — νομίμως βεβαίως, — καὶ νῦν προσεπάθει ν' αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν του κερδοσκοπῶν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν χρεωγράφων. Λαμβάνει μετοχὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ δανείου 25 χιλιάδων λιρῶν στερλινῶν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὑπερτιμήσεως. Μετ' ὀλίγας ὅμως ἡμέρας ὑποτιμῶνται, καὶ ὁ Βάουρινγκ τρομάζει... Ὑποτιμῶνται ἔτι περισσότερον, τότε τρέχει πρὸς τοὺς Ἀντιπροσώπους καὶ διὰ παρακλήσεων καὶ ἱκεσιῶν παρακαλεῖ αὐτοὺς ἐν ὀνόματι τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα πιστῶν αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν νὰ μὴ ἀφήσωσιν αὐτὸν νὰ καταστραφῇ, τὴν δὲ οἰκογένειάν του νὰ ἴδῃ ἐπαιτοῦσαν ἕνεκα τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀφοσιώσεώς του.

Τέλος ἐπιμένει ἵνα οἱ Ἀντιπρόσωποι λάβωσιν ὀπίσω τὰ χρεώγραφα, τὰ παρ' αὐτοῦ ἀγορασθέντα πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ δανείου. Οἱ Ἀντιπρόσωποι ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ δείκνυνται λίαν ἀνίκανοι καὶ ἔνοχοι· λαμβάνουσι τὰ ὑποτιμηθέντα χρεώγραφα καὶ λογίζονται ταῦτα εἰς λογαριασμὸν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ἀξίαν...

Ὁ κ. Βάουρινγκ ἀρχίζει ν' ἀναπνέῃ καὶ πάλιν ἐσώθη ἐκ τῆς καταστροφῆς, καὶ νῦν δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς πρὸς τὴν προσφιλῆ αὐτοῦ Ἑλλάδα ὑπηρεσίας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὰ Ἑλληνικὰ χρεώγραφα ὑπερτιμῶνται ἐν τῇ ἀγορᾷ... φθάνουσι μέχρι τῆς πραγματικῆς ἀξίας· τότε ἡ ἰδέα, ὅτι, ἂν ἐκράτει αὐτά, θὰ ἐκέρδιζε σπουδαῖον ποσόν, ἤρξατο νὰ καταβασανίζῃ καὶ καταβιβρώσκῃ τὴν καρδίαν του· διστάζει ἐπὶ στιγμήν, ἔπειτα τρέχει ἀμέσως πρὸς τοὺς Ἀντιπροσώπους καθικετεύων αὐτούς, *ἵνα ἐπιστρέψωσιν αὐτῷ τὰς ὁμολογίας, ἃς ἔδωκεν ὡς ἐνέγυρον!* Οἱ Ἀντιπρόσωποι ἀρνοῦνται καὶ εἰς ἀπόδειξιν προσάγουσιν ἰδιόχειρον ἐπιστολὴν τοῦ κ. Βάουρινγκ. Ὁ ποιητὴς μένει ἐμβρόντητος, ἀλλὰ συνελθὼν διακηρύττει, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη *ἐν στιγμῇ, καθ' ἣν ἦτο ὅλως διόλου ἀγρηρημένος ἕνεκα οἰκογενειακῶν περισπασμῶν.*

Οἱ Ἀντιπρόσωποι μὴ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀπολέσωσιν ἄνδρα, οὗτινος αἱ ὑπηρεσίαι ὑπῆρξαν σπουδαῖαι καὶ τὸ ὄνομα τοσοῦτον ὠφέλιμον, πρὸ πάντων δὲ φοβούμενοι μήπως ἀποκαλύψῃ τὰ *ἀνοσιουργήματά των*, συναινοῦσι καὶ ἐπιστρέφουσιν αὐτῷ τὰ χρεώγραφα, ἅτινα ἤξιζον 60 χιλιάδας δραχ. περισσότερον ἀφ' ὅ,τι ἠγόρασεν αὐτά.

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις ἡ εἰκὼν τοῦ ἀφιλοκερδοῦς καὶ φιλανθρώπου Βάουρινγκ, τοῦ γραμματέως τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπείας.

Θ'

ΙΩΣΗΦ ΧΙΟΥΜ

Τὸ περίδοξον τοῦτο μέλος τοῦ Ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου, ὁ πολιτικὸς οἰκονομολόγος, ὁ φιλέλλην καὶ ὁ φίλος τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως ὑπεστήριξε τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος μετὰ μεγίστου θορύβου καὶ πατάγου. Ἦν πλούσιος, περιφανής, λίαν ἐνεργητικὸς καὶ τὸ σπουδαιότερον μέλος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπείας, περὶ δὲ τῆς τιμιότητος καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνδρὸς οὔτε κἂν ἡ ἐλαχίστη ὑπόνοια ὑπῆρχεν.

Ἅμα ἠνεώχθησαν αἱ ἐγγραφαὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ δανείου, ὁ κ. Χιοὺμ ὑπέγραψε 10 χιλιάδας λίρας στερλίνας, διακηρύττων, ὅτι θὰ ἐκράτει τὰς ὁμολογίας, εἴτε ὑπερτιμηθῶσιν, εἴτε ὑποτιμηθῶσι. Μετ' ὀλίγας ὅμως ἡμέρας τὰ Ἑλληνικὰ χρεώγραφα ὑποτιμῶνται. Ὁ κ. Χιοὺμ ἀρχίζει νὰ ὑπολογίζῃ τὴν ζημίαν, ἥτις πράγματι ἦτο σπουδαία· ὑποτιμῶνται ἔτι περισσότερον, βλέπει τὸν κίνδυνον, ἀλλὰ τίνι τρόπῳ ν' ἀπαλλοτριωθῇ αὐτῶν εὐγενῶς; *Τοῦτο ἦτο τὸ ζήτημα!* Αἴφνης, προφασιζόμενος ὅτι προσεβλήθη ἔκ τινος φράσεως ἐμπεριεχομένης ἐν ἐπιστολῇ τῶν Ἀντιπροσώπων πρὸς αὐτόν, διακηρύττει, ὅτι θὰ πωλήσῃ τὰ χρεώγραφα αὐτοῦ. Οἱ δυστυχεῖς Ἀντιπρόσωποι ἀκούσαντες τοῦτο ἐξεπλάγησαν, ἐτρόμαξαν, καὶ ἔσπευσαν ἀμέσως νὰ διαβεβαιώσωσιν αὐτὸν περὶ τῆς ἀθωότητός των λέγοντες, *ὅτι οὐδέποτε προὐτίθεντο νὰ προσβάλωσι τοιοῦτον εὐεργέτην τῆς Ἑλλάδος.* Ἀλλ' ὁ Χιοὺμ ἦν ἀδυσώπητος. Τὸ ὑψηλὸν αἴσθημα τῆς τιμῆς του προσβαλλόμενον ὑπὸ τῶν καθημερινῶν εἰδήσεων, ὅτι τὰ ἑλληνικὰ χρεώγραφα ὑπετιμῶντο, παρώτρυνεν αὐτόν, ἵνα ἐκποιήσῃ αὐτά, ἀπολέσας 1,000 λίρας στερλίνας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὰ ἑλληνικὰ χρεώγραφα ὑπερτιμῶνται καὶ φθάνουσι μέχρι τῆς πραγματικῆς αὐτῶν ἀξίας. Ἀϊφνης τὸ μέγα αἴσθημα τῆς τιμῆς τοῦ κ. Χιούμ, ὡς καπνός, παρέρχεται. Φαίνεται ἐντελῶς ἱκανοποιημένος, σκεπτόμενος μόνον τίνι τρόπῳ νὰ λάβῃ τὰς 1,000 λίρας του. Προτείνει ὅθεν τοῖς Ἀντιπροσώποις, νὰ πληρώσωσιν εἰς αὐτὸν τὸ ποσὸν τοῦτο. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξεπλάγησαν, ἀλλὰ φοβούμενοι μήπως ἀπολέσωσι τοιοῦτον ἄνδρα, ὡς τὸν κ. Χιούμ, μέγαν λογιστὴν καὶ ὑπαστηρικτὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπείας, ὅστις ὑπετίθετο ὅτι ἐκέκτητο πληρεστάτην γνῶσιν τῆς θέσεως καὶ τῶν πραγμάτων τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὗτινος ἡ ἀπομάκρυνσις ἤθελε σπουδαίως βλάψῃ τὸν ἀγῶνα, καὶ ἀναλογιζόμενοι πόσον βαθέως *αὐτοὶ ἦσαν γωμένοι εἰς τὴν λάσπην*, ἐπλήρωσαν τὸ ποσὸν τῶν 1,000 λιρῶν εἰς τὸν κ. Χιοὺμ καὶ ἐφόρτωσαν τὴν ζημίαν ἐπὶ τῆς ράχεως τῶν πτωχῶν καὶ πεινάλεων Ἑλλήνων.

Τοιαύτη ἐν μικρογραφίᾳ ἡ εἰκὼν τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ καὶ φιλέλληνος Χιούμ.

(Ἕκεται συνέχεια).

Γ. Δ. Κ.

ΡΩΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ

ΜΑΡΘΑ Η ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΙΣΣΑ

Ἢ

Η ΥΠΟΤΑΓΗ ΤΟΥ ΝΟΒΓΟΡΟΔ

(Ἱστορικὸν Διήγημα)

(Συνέχεια)

Ἡ Μάρθα ἀνέπνευσεν ἐλευθέρως. Βλέπουσα τὴν φοβερὰν στάσιν τοῦ λαοῦ, ὅστις, ὡς ἄγρια κύματα, ἐφώρμα εἰς τὰς ἀγυιὰς τῆς πόλεως, ἀδιακόπως κραυγάζων: «Τὸ Νόβγορορδ εἶνε ὁ ἡγεμών μας! θάνατος εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ!», καὶ προσέχουσα εἰς τὸν ἦχον τοῦ κώδωνος τοῦ κινδύνου, ὅστις ἐβόμβει καθ' ὅλα τὰ πέντε τμήματα τῆς πόλεως εἰς σημεῖον κηρύξεως πολέμου, ἡ μεγαλεπήβολος γυνὴ ἐγείρει τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ δάκρυα ρέουσιν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της.

«Ὦ σκιὰ τοῦ συζύγου μου!» λέγει ἠρέμα καὶ μετὰ συντριβῆς, «ἐξεπλήρωσα τὸν ὅρκον μου! Ὁ κύβος ἐρρίφθη: γεννηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ!...», καὶ κατῆλθε τοῦ βήματος τοῦ Βαδίμου.

Αἴφνης ἐπὶ τῆς Μεγάλης πλατείας ἠκούσθη βροντὴ φοβερά... ἡ γῆ ἐσείσθη... ὁ κώδων τοῦ κινδύνου καὶ ὁ θόρυβος τοῦ λαοῦ κατέπαυσαν... πάντες δικτελοῦσιν ἐν ἐκπλήξει. Πυκνὸν νέφος κονιορτοῦ κρύπτει ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὸν οἶκον τοῦ Γιαροσλὰβ καὶ τὴν ἀγοράν... Σφοδρὰ πνοὴ ἀνέμου διασκεδάζει ἐπὶ τέλους τὸν πυκνὸν ζόφον καὶ πάντες βλέπουσι μετὰ φρίκης, ὅτι ὁ πύργος τοῦ Γιαροσλάβ, νεόδμητος, ὑπερήφανος οἰκοδομὴ τοῦ δημοσίου πλούτου, κατέπεσε μετὰ τοῦ κώδωνος τῆς συνελεύσεως καὶ καπνίζει εἰς ἐρείπια! (*)

Κατάπληκτοι ἐκ τοῦ θεάματος οἱ πολῖται μένουσιν ἄναυδοι... Ἡ γαλήνη ταχέως διακόπτεται ὑπὸ φωνῆς εὐκρινοῦς, ἀλλ' ὁμοίας πρὸς ὑπόκωφον στεναγμόν, ὡσεὶ ἐξερχομένης ἐκ βαθέος σπηλαίου:

«Ὦ Νόβγορορδ! οὕτω θὰ πέσῃ καὶ ἡ δόξα σου! οὕτω θὰ ἐκλείψῃ τὸ μεγαλεῖόν σου!...»

Φρίκη κατέλαβεν ἁπάντων τὰς καρδίας. Τὰ βλέμματα προσηλώθησαν ἐφ' ἑνὸς μέρους· ἀλλ' ἡ φωνὴ ἐσβέσθη εἰς τὸν ἄνεμον μετὰ τῶν λόγων. Εἰς μάτην ἀνεζήτησαν, εἰς μάτην προσεπάθουν νὰ μάθωσι, τίς ἐπρόφερεν αὐτούς. Πάντες ἔλεγον «τοὺς ἠκούσαμεν!», ἀλλ' οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ παρὰ τίνος; Τινές, διακεκριμένην κατέχοντες θέσιν, φοβηθέντες διὰ τὰς ἐντυπώσεις τοῦ λαοῦ μᾶλλον, ἢ δι' αὐτὸ τὸ συμβεβηκός, ἀνήρχοντο ἀλλεπαλλήλως ἐπὶ τοῦ βήματος καὶ προσεπάθουν νὰ κατάπραύνωσι τοὺς πολίτας. Ὁ λαὸς ἐζήτει τὴν σοφήν, τὴν μεγαλόφρονα, τὴν τολμηρὰν Μάρθαν, ἀλλ' οἱ ἀπεσταλμένοι οὐδαμοῦ ἠδυνήθησαν ν' ἀνεύρωσιν αὐτήν.

Ἐν τούτοις ἐπῆλθε νὺξ θυελλώδης· ἀνήφθησαν οἱ πυρσοί — σφοδρὸς ἄνεμος ἔσβυνεν αὐτούς· ἀδιαλείπτως ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ φέρωσι πῦρ ἐκ τῶν παρακειμένων οἰκιῶν. Οἱ στρατηγοὶ ὅμως καὶ οἱ βογιάροι μετὰ τῶν πολιτῶν εἰργάζοντο μετὰ ζήλου: ἀνέσκαψαν τὸν κώδωνα τῆς συνελεύσεως καὶ ἐκρέμασαν αὐτὸν εἰς ἕτερον πύργον. Ὁ λαὸς ἤθελε ν' ἀκούσῃ τὸν ἱερὸν καὶ προσφιλῆ αὐτοῦ ἦχον — τὸν ἤκουσε καὶ κατεπραύνθη. Ὁ πρόεδρος διέλυσε τὴν συνέλευσιν. Τὸ πλῆθος διεσκεδάννυτο. Ὀλίγοι τινὲς ἔμενον ἀκόμη εἰς τὴν πλατεῖαν συνδιαλεγόμενοι· ταχέως ὅμως ἐπῆλθε γενικὴ γαλήνη, ὡς ἐν πελάγει κατόπιν τρικυμίας, καὶ αὐτὰ τὰ φῶτα ἐν ταῖς οἰκίαις — ἔνθα αἱ γυναῖκες μετ' ἀνησύχου περιεργίας ἀνέμενον τοὺς πατέρας, τοὺς συζύγους καὶ τὰ τέκνα των, — ἐσβέσθησαν τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α' ΜΕΡΟΥΣ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Εἰς τὸ βάθος πυκνοῦ δάσους, παρὰ τὰς ὄχθας τῆς μεγάλης λίμνης Ἠλμένης, ἔζη ὁ σοφὸς καὶ εὐλαβὴς ἀναχωρητὴς Θεοδόσιος, πάππος τῆς Δημογεροντίσσης Μάρθας, ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τὸ πάλαι βογιάρων τοῦ Νόβγορορδ. Ἐπὶ ἑβδομήκοντα ἔτη ὑπηρέτησεν οὗτος τὴν πατρίδα διὰ τοῦ ξίφους, τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς ἀρετῆς του. Ἐν τέλει δὲ ἠθέλησε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν μόνον Θεὸν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τῆς ἐρήμου· πανηγυρικῶς ἀπεχαιρέτησε τὸν λαὸν ἐν τῇ συνελεύσει, εἶδε τὰ δάκρυα τῶν ἀγαθῶν συμπολιτῶν του, ἤκουσε τὰς ἐγκαρδίους εὐλογίας διὰ τὴν μακροχρόνιον πίστιν του, ἔκλαυσεν ὁ ἴδιος ἐκ συγκινήσεως καὶ ἐξῆλθε τῆς πόλεως. Τὸ χρυσοῦν ἀριστεῖον αὐτοῦ ἐκρέματο ἐν τῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας[1], καὶ πᾶς νέος δημογέρων ἐκοσμεῖτο δι' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς του.

Πρὸ μακροῦ ἤδη χρόνου ἔζη ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ δὶς μόνον τοῦ ἔτους τὸν ἐπεσκέπτετο ἡ Μάρθα, ὅπως συνδιαλεχθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς τύχης τοῦ Νόβγορορδ ἢ περὶ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς θλίψεως τῆς καρδίας της. Κατελθοῦσα τοῦ βήματος τοῦ Βαδίμου αὕτη, ὑπὸ τὸν ἦχον τοῦ κώδωνος τοῦ κινδύνου, ἔσπευσε μετὰ τοῦ νεαροῦ Μιροσλάβ[2], καὶ εὗρεν αὐτὸν γονυκλινῆ ἔμπροσθεν ἀπομεμονωμένης καλύβης.

«Δεήθητι, ἐνάρετε γέρον!» εἶπεν αὕτη· «θύελλα ἐπαπειλεῖ τὴν πατρίδα.»

— Τὸ γνωρίζω, ἀπεκρίθη ὁ ἐρημίτης, καὶ μετὰ πικρίας ἔδειξε διὰ τῆς χειρὸς τὸν οὐρανόν[3].

Πυκνὴ νεφέλη ἐπεκρέματο καὶ ἐκυμαίνετο ἐπὶ τοῦ Νόβγορορδ, ἐκ τοῦ βάθους δ' αὐτῆς ἀστράπτων ὁ κεραυνὸς ἐξηκόντιζε πυρίνας σφαίρας. Σμήνη σαρκοφάγων κοράκων περιίπταντο ἀνωθεν τῶν χρυσῶν σταυρῶν τῶν ναῶν, οἰονεὶ ἀναμένοντα τὴν προσεγγίσιν λείας. Ἐν τούτοις τὰ ἄγρια θηρία ὠρύοντο φρικωδῶς ἐν τῷ ζόφῳ τοῦ δρυμοῦ καὶ αἱ γηραιαὶ πίτυες συγκρουόμεναι κλῶνα πρὸς κλῶνα ἔτριζον εἰς τὰς βάσεις των...

Ἡ Μάρθα διὰ σταθερᾶς φωνῆς εἶπεν εἰς τὸν ἐρημίτην:

«Καὶ ἂν ὁ οὐρανὸς ἀναφλεχθῇ καὶ ἡ γῆ σεισθῇ, ὡς ἡ θάλασσα, ὑπὸ τοὺς πόδας μου, καὶ τότε ἡ καρδία μου δὲν θὰ πτοηθῇ· ἂν τὸ Νόβγορορδ εἶμαρται νὰ καταστραφῇ, δύναμαι νὰ σκέπτωμαι περὶ τῆς ἰδίας μου ζωῆς;»

Κατέστησεν αὐτῷ γνωστὰ τὰ διατρέξαντα. Ὁ Θεοδόσιος περιεπτύχθη αὐτὴν μετὰ θερμότητος.

— Ἔνδοξε κόρη τοῦ υἱοῦ μου! ἀπεκρίθη οὗτος μετὰ συγκινήσεως· ὅστατε βλαστὲ τοῦ γένους μας! Ἐν σοὶ κοχλάζει τὸ αἷμα τῶν Μολίνση· δὲν ἐψυχράνθη ἔτι τοῦτο ὁλοτελῶς οὐδ' ἐν τῇ ἀπηυδημένῃ ἐκ τῶν ἐτῶν καρδίᾳ μου· ἀφιέρωσα μὲν ταύτην εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἀγαπῶ ἀκόμη τὴν δόξαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Νόβγορορδ... Ἡ ἀσθενὴς ὅμως τοῦ ἀνθρώπου χεὶρ θὰ δυνηθῇ ἀράγε ν' ἀποτρέψῃ τὰ καταστρεπτικὰ πλήγματα τῆς πανυψίστου παλάμης; Ἡ καρδία μου συντρίβεται: προβλέπω τὴν συμφοράν...»

— Ἡ τύχη τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ λαοῦ εἶνε μυστήριον τῆς Προνοίας, ἀποκρίνεται ἡ Μάρθα: ἀλλ' αἱ πράξεις ἐξαρτῶνται παρ' ἡμῶν καὶ μόνον, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ. Αἱ καρδίαι τῶν πολιτῶν εἰσιν εἰς χεῖράς μου· δὲν θὰ ὑποταχθῶσιν οὗτοι τῷ Ἰωάννῃ, καὶ ἡ ψυχή μου θριαμβεύει! Αὐτὸς ὁ κίνδυνος τὴν φαιδρύνει... Ἵνα μὴ μεμφωμεθα ἑαυτοὺς ἐν τῷ μέλλοντι, ἀπαιτεῖται νὰ ἐνεργήσωμεν φρονίμως ἐν τῷ παρόντι, νὰ ἐκλέξωμεν τὸ καλήτερον καὶ ν' ἀναμένωμεν ἡσύχως τὰ μέλλοντα... Θὰ συναχθῇ πολυάριθμον στράτευμα, ἕτοιμον ν' ἀποκρούσῃ τὸν ἐχθρὸν· δέον ὅμως ν' ἀναθέσωμεν αὐτὸ εἰς ἀρχηγὸν ἀσφαλῆ, τολμηρόν, ἀποφασιστικόν. Ὁ Ἰσαὰκ Βορέτσκης[1] κεῖται ἐν τῷ τάφῳ· οἱ υἱοί μου στεροῦνται πολεμικῆς ἀρετῆς. Ἐξεπαίδευσα καὶ κατέστησα αὐτοὺς ἀγαθοὺς πολίτας· δύνανται ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ πατρίδος, ἀλλὰ μόνος ὁ οὐρανὸς ἐγχέει ἐν ταῖς καρδίαις τὸν φλογερὸν ἐκεῖνον ἡρωισμόν, ὅστις διευθύνει τὴν τύχην ἐν ὥρᾳ μάχης.

— Μήπως ὀλίγοι ἔνδοξοι ἥρωες ὑπάρχουσιν ἐν Νόβγορορδ; εἶπεν ὁ Θεοδόσιος· «ὁ τρόμος τῆς Λιβονίας, Γεώργιος ὁ τολμηρός».... μετέστη πρὸς τοὺς πατέρας του.

— «Ὁ νικητὴς τοῦ Βίτοφτ, Βλαδήμιρος ὁ διάσημος»... ἐκ τοῦ γήρατος ἀφῆκε νὰ πέσῃ τὸ ξίφος ἐκ τῶν χειρῶν του.

— «Μιχαὴλ ὁ γενναῖος»..... ἐχθρὸς ὢν Ἰωσὴφ τοῦ Δελίνσκη καὶ τῶν Βορέτσκη, δύναται νὰ εἶνε φίλος τῆς πατρίδος;

— «Δημήτριος ὁ ἰσχυρός»... Κραταιὰ ἡ χεὶρ αὐτοῦ, ἀλλὰ δολία ἡ καρδία· συνήντησεν ἔξωθεν τῆς πόλεως τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Ἰωάννου καὶ ὡμίλησε κρυφίως μετ' αὐτοῦ.

— Καὶ τὶς λοιπὸν ἔσεται ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ στρατεύματος καὶ ὁ ὑπερασπιστὴς τοῦ Νόβγορορδ;

— Ὁ νεανίας οὗτος! ἀποκρίνεται ἡ δημογερόντισσα δεικνύουσα τὸν Μιροσλάβ...

Ἀφήρεσεν οὗτος ἐκ τῆς κεφαλῆς του τὴν πτερωτὴν περικεφαλαίαν· τὸ ἑσπερινὸν λυκόφως καὶ ἡ λάμψις τῆς ἀστραπῆς κατηύγασαν τὴν μεγαλοπρεπῆ καλλονήν του. Ὁ Θεοδόσιος παρετήρει ἔκθαμβος τὸν νεανίαν.

— Οὐδεὶς γνωρίζει τοὺς γονεῖς του, λέγει ἡ Μάρθα· εὑρέθη ἐντὸς τῶν σπαργάνων ἐπὶ τῶν σιδηρῶν βαθμίδων τοῦ βήματος τοῦ Βαδίμου καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Γιαροσλάβ· πρωΐμως ἐξέπληξε τοὺς γέροντας διὰ τῆς σοφίας του ἐν τῇ συνελεύσει καὶ τοὺς πολεμιστὰς διὰ τῆς ἐν ταῖς μάχαις ἀνδρίας του. Ὁ Ἰσαὰκ Βορέτσκης ἀπέθανεν ἐν ταῖς ἀγκάλαις του. Ὀσάκις συνήντων αὐτὸν εἰς τὰς ἀγυιὰς τῆς πόλεως, ἡ καρδία μου κατελαμβάνετο ὑπὸ φιλίας πρὸς τὸν νεανίαν, καὶ τὸ βλέμμα μου ἀκουσίως ἠκολούθει αὐτόν. Εἶνε ὀρφανὸς ἐν τῷ κόσμῳ· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὰ ὀρφανά, τὸ δὲ Νόβγορορδ ἀγαπᾷ τοὺς μεγαλόφρονας. Ἐν ὀνόματι αὐτῶν τίθημι τὸν νεανίαν ἐπὶ τῆς βαθμίδος τοῦ μεγαλείου. Ἐν ὀνόματι αὐτῶν τῷ παραδίδω τὴν τύχην παντὸς ὅ,τι ἔχω προσφιλὲς ἐν τῷ κόσμῳ, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν Ξενίαν! Ἔσεται ὅθεν σύζυγος τῆς προσφιλεστάτης μου θυγατρός. Ἐκεῖνος, ὅστις, διὰ τοῦ ἐπικινδύνου καὶ μεγάλου ὑπουργήματος τοῦ ἀρχηγοῦ, ἐπισύρῃ ἐφ' ἑαυτοῦ τὰ βέλη καὶ τὰ ἀκόντια τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐξερεθισθείσης αὐτοκρατορίας, δὲν πρέπει νὰ εἶνε ξένος τοῦ γένους τῶν Βορέτσκη καὶ τοῦ αἵματός μου... Ἐγὼ διήγειρα τὴν εὐγενῆ καὶ εὐαίσθητον καρδίαν τοῦ νεανίου· ὁμνύει

(*) Οἱ Ρῶσοι χρονογράφοι ἀναφέρουσι περὶ τῆς πτώσεως τοῦ νέου κωδωνοστασίου καὶ τῆς ἐκ τούτου φρίκης τοῦ λαοῦ.

1 Ἐν Νόβγορορδ.

2 Ἐν Νόβγορορδ ὑπῆρχεν ἔτι συνήθεια νὰ δίδωσιν ἀρχαῖα σλαβικὰ ὀνόματα. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, οἱ χρονογράφοι διεφύλαξαν ἡμῖν τὸ ὄνομα τοῦ Ράτμιρ, ἑνὸς ἐκ τῶν ἑταίρων Ἀλεξάνδρου τοῦ Νιέβσκη.

3 Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἤθελον πάντοτε νὰ μάθωσιν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἐπικείμενον ὄλεθρον τῶν ἀνθρώπων.

1 Ὁ σύζυγος αὐτῆς.

οὗτος, ὅτι ἢ μὲ νίκην ἢ μὲ θάνατον θά με δικαιώσῃ εἰς τοὺς ὁφθαλμοὺς τῶν συμπολιτῶν καὶ τῶν ἀπογόνων. Εὐλόγησον, ἅγιε καὶ ἐνάρετε ἄνερ, τὴν θέλησιν τῆς τρυφερᾶς μητρός, ἥτις πλειότερον τῆς Ξενίας ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα μόνην! Ὁ σύνδεσμος οὗτος εἶνε ἀντάξιος τῆς ἐγκόνης σου· τελεῖται ἐν ἡμέρᾳ ὑψίστης ἀποφάσεως διὰ τὸ Νόβγοροδ καὶ συνενοῖ τὰς τύχας ἀμφοτέρων. Ὁ σύζυγος τῆς Ξενίας ἔσται, ἢ ὁ μέλλων σωτὴρ τῆς πατρίδος, ἢ τὸ ἐπαγγελθὲν θῦμα τῆς ἐλευθερίας!»

Ὁ Θεοδόσιος ἐνηγκαλίσθη τὸν νεανίαν, ἀποκαλῶν αὐτὸν υἱόν του. Εἰσῆλθον ἐν τῇ καλύβῃ, ἔνθα ἔκαιε λυχνία. Ὁ γέρων διὰ τρεμούσης χειρὸς ἔλαβε χαλύβδινον ξίφος κρεμάμενον ἐκ τοῦ τοίχου, καὶ ἐγχειρίζων τοῦτο πρὸς τὸν Μιροσλάβ, εἶπε:

«Ἰδοὺ τὸ τελευταῖον λείψανον τῆς κοσμικῆς δόξης ἐν τῇ καλύβῃ τοῦ ἀναχωρητοῦ! Ἤθελον νὰ διατηρήσω αὐτὸ μέχρι τοῦ τάφου, ἀλλὰ τὸ δίδω εἰς σέ· Ράτμιρ, ὁ πρόγονός μου, ἔγραψεν ἐπ' αὐτοῦ χρυσοῖς γράμμασι τὰς λέξεις: «οὐδέποτε θά το λάβῃ ὁ ἐχθρός...»

Ὁ Μιροσλάβ ἔλαβε τὸ ἀρχαῖον ξίφος μετ' εὐλαβείας καὶ ἀπεκρίθη ὑπερηφάνως:

«Θὰ ἐκπληρώσω τὴν συμφωνίαν!»

Ἡ Μάρθα ἐπὶ μακρὸν ἔτι συνδιελέχθη μετὰ τοῦ σοφοῦ Θεοδοσίου περὶ τῶν δυνάμεων τοῦ δοκὸς τῆς Μόσχας, περὶ τῶν πιστῶν καὶ τῶν ἀθεβαίων συμμάχων τοῦ Νόβγοροδ, καὶ εἶπεν ἐν τέλει τῷ νεανίᾳ.

—'Ἂς ἐπιστρέψωμεν· ἡ καταιγὶς ἐκόπασεν. Ὁ λαὸς ἀναπαύεται ἐν τῇ ἐνδόξῳ πόλει· ἀλλὰ διὰ τὴν καρδίαν μου δὲν ὑπάρχε ἀνάπαυσις!»

* * *

Ὁ ἀνατέλλων ἥλιος κατηύγαζε διὰ τῶν πρώτων ἀκτίνων του τὴν ἐπὶ τοῦ βήματος ἱσταμένην δημογερόντισσαν, περιστοιχιζομένην ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἐκράτει αὕτη διὰ τῆς χειρὸς τὸν Μιροσλάβ καὶ ἔλεγε:

«Λαέ! ὁ ἥρως οὗτος εἶνε οὐράνιον δῶρον πρὸς τὴν ἔνδοξον πόλιν. Τὴν γέννησίν του καλύπτει σκότος μυστηρίου· ἀλλ' ἡ εὐλογία τοῦ ὑψίστου περιφανῶς ἐλάμπρυνε τὸν νεανίαν. Πῶς ἄλλως θὰ διακρίνῃ ὁ οὐρανὸς τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ, ἂν τὸ ἡρωικὸν τοῦτο παράστημα, τὸ ὑπερήφανον μέτωπον, τὸ φλογερὸν βλέμμα, δὲν ἦτο ἡ σφραγὶς τῆς ἀγάπης Του; Εἶνε οὗτος τρόφιμος τῆς πατρίδος καὶ ἡ καρδία του πάλλει σφοδρῶς εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἐλευθερίας. Γνωστὰ εἰσιν ἡμῖν τὰ κατορθώματα καὶ ἡ ἀνδρία τοῦ Μιροσλάβ...» (Μετὰ θερμότητος καὶ εὐγλωττίας ἡ Μάρθα περιέγραψεν αὐτά...).

«Συμπολῖται!» εἶπεν αὕτη ἐν τέλει: «Ὄντινα ὀφείλει νὰ μισῇ πλειότερον ὁ δοῦξ τῆς Μόσχας, εἰς ἐκεῖνον πλειότερον πάντων δύνασθε νὰ ἐμπιστεύησθε. Ἀναγνωρίζω τὸν Μιροσλὰβ ἄξιον ἀρχιστράτηγον τῶν Νοβγοροδίνων!... Αὐτὴ ἡ ἀνθηροτάτη νεότης του μοὶ ἐμπνέει τὴν ἐλπίδα· ἡ τύχη εὐνοεῖ τὴν νεότητα!...»

Ὁ λαὸς ἀνήγειρε τὴν χεῖρα. — Ὁ Μιροσλὰβ ἐξελέχθη!...

«Ζήτω ὁ νεαρὸς ἀρχηγὸς τῶν Νοβγοροδινῶν δυνάμεων!» ἀνεφώνησαν οἱ πολῖται, καὶ ὁ νεανίας μετὰ μεγαλοπρεποῦς ταπεινοφροσύνης ἔκλινε τὴν κεφαλήν.

Οἱ βογιάροι καὶ οἱ πολεμισταὶ ἐπεσκίασαν αὐτὸν διὰ τῶν σημαιῶν των. Ὁ Ἰωσὴφ Δελίνσκης, φίλος τῆς Μάρθας, ἐνεχείρισε τῷ νεανίᾳ τὸ ἐπίχρυσον σκῆπτρον τῆς ἀρχηγίας. Οἱ δήμαρχοι τῶν πέντε τμημάτων τοῦ Νόβγοροδ, ἔστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ μετὰ πελέκεων, καὶ οἱ στρατηγοί, βροντοφώνως ἀναγγείλαντες τὴν πρόσκλησιν τοῦ στρατεύματος, ἐνέγραφον τοὺς πολίτας κατατάσσοντες αὐτοὺς εἰς τὰ τάγματα. Δημήτριος ὁ Ἰσχυρός, ἐνηγκαλίζετο τὸν Μιροσλάβ, ἀποκαλῶν αὐτὸν ἡγεμόνα του· ἀλλὰ Μιχαὴλ ὁ Γενναῖος, πολεμιστὴς τραχύς, ἐξέρραζεν ἀγανάκτησιν. Ὁ λαός, ἐξηρεθισμένος ἐκ τῶν μεμψιμοιριῶν του, ἠθέλησε νὰ ταπεινώσῃ τὸν ὑπερήφανον· ἀλλ' ἡ Μάρθα καὶ ὁ Δελίνσκης μεγαλοφρόνως ἔσωσαν αὐτόν· ἐξετίμων οὗτοι αὐτὸν διὰ τὸ ἀξίωμά του καὶ συνεχώρουν τὸν προσωπικὸν ἐχθρόν, ἀποστρεφόμενοι τὴν ἐκδίκησιν καὶ τὴν κακίαν.

* * *

Ἡ Μάρθα ἐξ ὀνόματος τοῦ Νόβγοροδ, ἔγραψε καταπειστικὴν καὶ συγκινητικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν σύμμαχον δημοκρατίαν τοῦ Πσκώφ. «Οἱ πατέρες ἡμῶν, (ἔλεγεν αὕτη), ἔζων πάντοτε ἐν εἰρήνῃ καὶ φιλίᾳ· συνεμερίζοντο ἀμοιβαίως τὰς συμφορὰς καὶ τὴν εὐτυχίαν, διότι τοὺς αὐτοὺς εἶχον φίλους, τοὺς αὐτοὺς ἐχθρούς. 'Αδελφοὶ ἐν σλαβικῷ αἵματι καὶ δόγματι ὀρθοδόξῳ, ἀπεκάλουν ἀλλήλους ἀδελφοὺς καὶ ἐν πνεύματι ἐθνικῷ. Ὁ Πσκωβίτης ἐν Νόβγοροδ, ἐλησμόνει τὴν ξενητείαν του, καὶ πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶνε γνωστὴ ἐν Ρωσίᾳ ἡ παροιμία: «Ἡ καρδία ἐν Βελίκαγια [1], ἡ δὲ ψυχὴ ἐν Βολχόβᾳ». Ἂν ἠδυνάμεθα νὰ σας βοηθῶμεν συχνότερον ἢ σεῖς ἡμᾶς, ἂν αἱ πόρρω ἡμῶν ἀπέχουσαι χῶραι ἐγνώρισαν τὸ ὄνομά σας, ἂν αἱ μετὰ τῆς Μεγάλης Γάνζας συνομολογηθεῖσαι πρό τινος συνθῆκαι ἔδωκαν ζωὴν εἰς τὸ ἐμπόριόν σας, καὶ ἂν παρελάβετε παρ' αὐτοῦ τοὺς σωτηρίους ἀστικοὺς κώδικάς του, καὶ ἂν ἡ ἀρπακτικότης τῶν Τατάρων καὶ ἡ φιλαρχία τῶν ἡγεμόνων τῆς Τβέρης δὲν παρέβλαψε τὴν εὐημερίαν σας, (διότι ἡ ἀσπὶς τοῦ Νόβγοροδ ἐπεσκίαζε τοὺς φίλους του): ταῦτα ὀφείλετε εἰς μόνον τὸν Θεόν. Ἡμεῖς δὲν ἐπειρόμεθα διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις μας καὶ ἐσμὲν εὐτυχεῖς ἐν τῇ ἀναμνήσει αὐτῶν. Σήμερον, ἀδελφοί, προσκαλοῦμεν ὑμᾶς εἰς βοήθειαν, οὐχὶ πρὸς ἀνταπόδοσιν τοῦ καλοῦ, ὅπερ ὑπὲρ ὑμῶν ἔπραξαν οἱ Νοβγοροδῖνοι, ἀλλὰ χάριν τοῦ ἰδίου ὑμῶν ἀγαθοῦ. Ὅταν ἡ χεὶρ τοῦ ἰσχυροῦ καταπολεμήσῃ ἡμᾶς, καὶ σεῖς τότε δὲν θέλετε ἐπιζήσῃ τῶν πιστῶν φίλων σας. Μόνη ἡ ὑποταγὴ δὲν θέλει σώσῃ τὴν ἐθνικὴν ὕπαρξίν σας· ὁ πολίτης δὲν εὐαρεστεῖ τὸν αὐτοκράτορα, ἑνόσῳ δὲν εἶνε νόμιμος δοῦλος.— Πεπεισμένοι ἐπὶ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν πρὸς τὴν γενικὴν δόξαν ἀγάπην μας, ὡρίσαμεν ἤδη θέσιν ἔμπροσθεν τῆς πόλεως διὰ τὸ πιστὸν τοῦ Πσκώφ στράτευμα».

Οἱ ὑπουργοὶ ὑπέγραψαν τὸ γράμμα, καὶ διαγγελεὺς ἀνεχώρησεν ἀμέσως μετ' αὐτοῦ.

* * *

Αἱ σάλπιγγες ἀνήγγειλαν ἐπὶ τῆς Μεγάλης πλατείας τὴν ἐμφάνισιν τῶν ξένων συμμάχων. Μουσικοί, φέροντες ἐρυθροὺς ἐκ μεταξῆς μανδύας, προεπορεύοντο· τούτους ἠκολούθουν οἱ πολῖται τῶν δέκα ἐλευθέρων γερμανικῶν πόλεων ἀνὰ δύο κατὰ σειράν, πάντες ἐν πλουσίᾳ περιβολῇ, καὶ φέροντες ἀνὰ χεῖρας ἐπὶ ἀργυρῶν δίσκων χρυσᾶ κοσμήματα καὶ πολυτίμους λίθους. Ἐπλησίασαν πρὸς τὸ βῆμα τοῦ Βαδίμου καὶ ἀπέθεσαν τοὺς δίσκους ἐπὶ τῶν βαθμίδων αὐτοῦ. Ὁ Ράτσγερ τῆς πόλεως Λυβέκης ἐζήτησε τὸν λόγον καὶ εἶπε τῷ λαῷ:

«Πολῖται καὶ ὑπουργοί! Οἱ ἐλεύθεροι γερμανοὶ πολῖται ἔμαθον, ὅτι ἰσχυρὸς ἐχθρὸς ἀπειλεῖ τὸ Νόβγοροδ. Πρὸ πολλοῦ διατελοῦμεν μεθ' ὑμῶν ἐν ἐμπορικαῖς σχέσεσι, καὶ ἐκθειάζομεν τὴν πίστιν καὶ ἐξαίρομεν τὴν φιλίαν τῶν Νοβγοροδίνων· ἀναγνωρίζομεν τὴν εὐγνωμοσύνην, γνωρίζομεν νὰ βοηθῶμεν τοὺς φίλους ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῶν. Πολῖται καὶ ἀξιωματικοί! δέχθητε τὰ μετ' ἀγάπης προσφερόμενα δῶρα τῶν ἀγαθῶν ξένων ἀλλοεθνῶν, οὐχὶ τόσον πρὸς αὔξησιν τοῦ θησαυροῦ σας, ὅσον πρὸς τιμὴν ἡμῶν αὐτῶν. Ἐξαιτούμεθα ἔτι παρ' ὑμῶν ὅπλα καὶ τὴν ἄδειαν νὰ πολεμήσωμεν ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Νόβγοροδ. Ἡ Μεγάλη Γάνζα οὐδέποτε θά μας συνεχώρει, ἂν ἐμένομεν ἄπλοι μάρτυρες τῶν κινδύνων ὑμῶν. Εἴμεθα 700 ἄνδρες ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει· ἅπαντες θὰ ἐξέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον καὶ ὀμνύομεν εἰς τὴν γερμανικὴν πίστιν ν' ἀποθάνωμεν ἢ νὰ νικήσωμεν μεθ' ὑμῶν!».

Ὁ λαὸς μετὰ ζωηροτάτης εὐγνωμοσύνης ἐδέχθη τοιαῦτα δείγματα φιλικῆς προθυμίας. Αὐτὸς ὁ Μιροσλὰβ διένειμεν ὅπλα εἰς τοὺς ξένους, οἵτινες ἤθελον ν' ἀπαρτίζωσιν ἰδιαιτέραν λεγεῶνα· ἡ Μάρθα ἀπεκάλεσεν αὐτὴν «λεγεῶνα μεγαλοφρόνων», καὶ οἱ πολῖται ὁμοφώνως ἐπεκύρωσαν τὸ ὄνομα τοῦτο.

* * *

Ἤδη ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου τῶν πολεμικῶν παρασκευῶν ἡ ἡμέρα ἔκλινε πρὸς τὸ τέρμα καὶ ἡ νεαρὰ Ξενία, καθημένη πλησίον τοῦ παραθύρου τοῦ παρθενικοῦ αὐτῆς ἀνωγείου, παρετήρει μετὰ περιεργίας τὴν κίνησιν τοῦ πλήθους· ἐφαίνετο δ' ἡ κίνησις αὕτη ἀλλοτρία πρὸς τὴν ἤρεμον, τὴν πραεῖαν καρδίαν της!... Τάλαινα!... Οὕτω καὶ ὁ νεαρὸς ἁπλοϊκὸς βοσκὸς καταυγαζόμενος ἔτι ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων παρατηρεῖ περιέργως τὸν πόρρω ἀστράπτοντα κεραυνόν, ἀγνοῶν ὅτι τὸ ἀπειλητικὸν νέφος ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς καταιγίδος ἔρχεται εὐθέως κατ' αὐτοῦ, ἐπιπίπτει καὶ τον κατακεραυνοῖ.

(Ἕπεται συνέχεια)

Α. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

1 Ὄνομα ποταμοῦ τοῦ Πσκώφ.

ΓΑΥΚΕΙΑ ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ ΜΟΥ ΠΑΤΡΙΔΑ

(Κατὰ τὸν **Beranger**)

Τὸ πλοῖό μας ὁλόρμενο πετᾷ
κ' ἀγριεμένη ἡ θάλασσα 'στὸ διάβα του μεριάζει,
καθένας μας 'στὴν πλώρη σταματᾷ
κ' ἐκεῖ, ποῦ σμίγει ὁ οὐρανὸς κ' ἡ θάλασσα, κυττάζει.

'Αχ! τόσα χρόνια τώρα δέν σε εἶδα,
μὰ νά! σὲ λίγο πάλι θἀφανῆς.
Ὅπως ἐγώ, σ' ἀγάπησε κανείς,
γλυκειά, ἀγαπημένη μου πατρίδα;

—

Πόση χαρὰ θὰ νοιώσω στὴν καρδιά,
σὰν θὰ πατήσω τὸ ἅγιο τ' ἀγαπητό σου χῶμα,
ἐκεῖ, ὁποῦ χαρούμενα παιδιὰ
ἐζούσαμε, πρὶν τὴ ζωὴ γνωρίσουμε ἀκόμα!

Ἐκεῖ, ποῦ ὑστερνή της πιὰ ἐλπίδα
ἡ μάνα μου, ἡ γριά, μὲ περιμένει...
Στιγμὴ γλυκειά, στιγμὴ εὐτυχισμένη....
γλυκειά, ἀγαπημένη μου πατρίδα!

—

Κύτταξ' ἐκεῖ 'στὰ βάθη ξεπροβάλλει
καὶ πάλι ξαναχάνεται στὴν πάχνη τὴ θολὴ
ἐκεῖνο τὸ ἀνθισμένο ἀκρογιάλι,
ποῦ ἀγκαλιάζει ὁ οὐρανὸς κ' ἡ θάλασσα φιλεῖ.

Μικρὴ γαλαζιοπράσινη λουρίδα,
ποῦ χάνεται στὴ θάλασσα ἡ μισή,
ἀχ! σὲ γνωρίζω τώρα, εἶσαι σὺ
γλυκειά, ἀγαπημένη μου πατρίδα!

—

Τόσον καιρό, ποῦ ἔζησα μακριά,
τόσον καιρό, ποῦ 'πέρασα μονάχος μου 'στὰ ξένα,
κάθε στιγμὴ ὁ νοῦς μου κ' ἡ καρδιὰ
ἀπὸ τὴν ἐρημία μου 'πετοῦσανε σὲ 'σένα.

Βαθειά, βαθειὰ ἐκρυβα μιὰ ἐλπίδα,
μιὰ μοναχὴ περίμενα χαρά,
νὰ σὲ ἰδῶ ἀκόμα μιὰ φορά,
γλυκειά, ἀγαπημένη μου πατρίδα!

. . . . . .

Καὶ τώρα, ποῦ τὸ χῶμάσου πατῶ,
καὶ ἡ καρδιά μου χαίρεται τέτοια γλυκειὰ ἀλήθεια,
ἀχ! μοναχὴ μιὰ χάρι σοῦ ζητῶ
καὶ μιὰ εὐχὴ μοῦ ξεπετᾷ βαθειὰ ἀπὸ τὰ στήθεια.

Ἐδῶ, ποῦ τὴν ἡμέρα πρωτοεῖδα,
ποῦ τόση εὐτυχία σοῦ χρωστῶ,
ἐδῶ, στὰ χώματά σου, νὰ θαφτῶ,
γλυκειά, ἀγαπημένη μου πατρίδα!

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΑΓΩΓΗ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ Δ' ΚΑΙ Ε' Π. Χ. ΑΙΩΝΑ

ΠΑΙΔΙΑΙ, Ο ΕΝ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝΙΤΙΔΙ ΒΙΟΣ*

(Κατὰ τὸν **Paul Girard**)

(Τέλος)

Τὸ δεῖπνον τῶν Χοῶν, τὸ προηγούμενον τῆς μεγάλης σκηνῆς τοῦ πότου, ἣν περιεγράψαμεν, ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἐπὶ τῶν οἰνοχοῶν τῶν προωρισμένων διὰ τὰ παιδία. Αἱ μικραὶ χθαμαλαὶ τράπεζαι, αἱ πλήρεις ἐδεσμάτων, παρ' αἷς ἵστανται παιδάρια, μόλις δυναμένα νὰ στηριχθῶσιν ἐπὶ τῶν κνημῶν αὐτῶν, ἀναμιμνήσκουσι τὰς τράπεζας τὰς ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ θεάτρου διατεθειμένας. Ἐπ' αὐτῶν παρετίθεντο οἱ πλήρεις ἔτνους ἄρτοι, οἱ ἀποτελοῦντες τὸ διονυσιακὸν συμπόσιον. Ἐπὶ πολλῶν ἀγγείων οἱ παῖδες ἀπεικονίζονται κρατοῦντες τοιούτους ἄρτους. Ἀναφέρομεν πρὸς τοῦτο τὸν μικρὸν παῖδα, τὸν σύροντα τὴν διὰ φύλλων κεκαλυμμένην ἁμαξαν: κρατεῖ ἐν χερσὶ πλακοῦντα μακρὸν καὶ πλατύν, φέροντα γραμμὰς ἑλικοειδεῖς, ὅμοιον κατὰ πάντα πρὸς τὸν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων σχολιαστῶν περιγραφόμενον πλακοῦντα τῶν Ἀνθεστηρίων.

Ἐπὶ μικκύλης τινὸς οἰνοχόης τοῦ Λούβρου διακρίνεται παιδίον ὄρθιον πρὸ ἐστρωμένης τραπέζης. Εἶνε νεαρὸς δαιτημών, ἕτοιμος νὰ τιμήσῃ τὸ δεῖπνον τῶν Χοῶν. Ὄπισθεν αὐτοῦ βλέπει τις μικρὰν ἁμαξαν μετὰ μακροῦ ρυμοῦ· ἐπὶ τῆς τραπέζης κεῖται τὸ σύνηθες πτηνόν, τὸ εἰκονιζόμενον ἐπὶ πολλῶν ὁμοίων σκηνῶν. Δύο ἄλλα ἀγγεῖα τοῦ Λούβρου εἰκονίζουσιν ἡμῖν δύο διαφόρους, καί τοι λίαν προσεγγίζουσι, στιγμὰς τοῦ δείπνου. Ἐπὶ τοῦ ἑνὸς παῖς συνεσπειραμένος περὶ χθαμαλὴν τινα τράπεζαν πλήρη ἐδεσμάτων, ἐγείρει τὴν χεῖρα πρὸς πτερωτὴν γυναῖκα διευθυνομένην διὰ ταχέων βημάτων πρὸς οἰνοχόην ἐζωγραφημένην ἐπὶ τῆς ἑτέρας ἄκρας τῆς εἰκόνος· φαίνεται ἱκετεύων αὐτὴν νὰ φέρῃ αὐτῷ νὰ πίῃ. Ἐπὶ τοῦ ἑτέρου γυνὴ ἄπτερος τὴν κεφαλὴν δι' ὀγκώδους κοσσύμβου κεκοσμημένην ἔχουσα καταθέτει ἐπὶ τραπέζης οἰνοχόην πλήρη οἴνου, ἣν ἐκκενοῖ ὁ πρὸ αὐτῆς καθήμενος παῖς.

Τοὺς κεραμοποιοὺς ἐνέπνεον καὶ οἱ ὀργεῶνες. Παρέλιπον ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀναφέρω περὶ τινων σκηνῶν, ἃς δὲν δύναται τις νὰ ἐκλάβῃ ὡς εἰκόνας τοῦ παιδικοῦ βίου, ἂν καὶ τὰ ἐν αὐταῖς δρῶντα πρόσωπα ἦσαν παῖδες: τοὺς κώμους, προφανῶς ἀναμνήσεις ἐξ ἐκείνων, ἐν αἷς εἰκονίζοντο ἀληθεῖς πόται ἐν τῇ νυκτὶ τῆμεταξὺ τῶν Χοῶν καὶ τῶν Χύτρων. Ἀξία λόγου οἰνοχόη τοῦ Βερολίνου παριστᾷ τινα τῶν κώμων τούτων ὁδηγούμενον ὑπὸ παίδων.

Τούτων τις, ἐν τῷ κέντρῳ, ἐμφαινόμενος διὰ τῆς λέξεως *Κῶμος*, ἐκπροσωπεῖ τὴν μέθην. Προβαίνει κλονιζόμενος, ὑποστηριζόμενος ὑπό τινος τῶν ἑταίρων αὐτοῦ, οὗ ἄνωθεν ἐπιγέγραπται *Νεανίας*. Ἀμφότεροι κρατοῦσιν ἐν χερσὶν οἰνοχόην κισσῷ ἐστεμμένην. Τούτοις ἕπεται τρίτος παῖς κρατῶν διὰ μὲν τῆς μιᾶς τῶν χειρῶν οἰνοχόην, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας πλακοῦντα ἢ τύμπανον, ἐνῷ τέταρτος ἐγείρων πυρσὸν φωτίζει τὴν συνοδείαν. Ἡ ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀναγινωσκομένη λέξις *Παὶν* δηλοῖ τὸν ὑπὸ τῶν συμποτῶν μετὰ τὸν ἀγῶνα ἀδόμενον παιᾶνα. Ἐπὶ ὁμοίου ἀγγείου τέσσαρα παιδία, ὧν δύο κρατοῦντα πυρσοὺς ἀναμιμνήσκουσιν ἕνεκα τῶν δερμάτων τῶν ζώων, δι' ὧν περιβάλλονται, τὰς ποικίλας μεταμφιέσεις τῶν μετεχόντων τῆς ἑορτῆς πολιτῶν. Τὸ ζωηρὸν αὐτῶν βάδισμα, τὸ ὑπό τινος αὐτῶν κρουόμενον τύμπανον, τὰ πάντα δεικνύουσιν ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν πότας ὁδηγοῦντας τὸν κατὰ παράδοσιν κῶμον. Ἰδοὺ ἐξ ἄλλου δύο πρεσβύτεροι παῖδες, ἐπανερχόμενοι ὡσαύτως ἢ μεταβαίνοντες εἰς τὸ θέατρον. Ὁ εἷς κρατεῖ οἰνοχόην καὶ πυρσόν· ὁ ἕτερος φαίνεται τρέχων πρὸ αὐτοῦ, κρατῶν οἰνοχόην διὰ τῆς δεξιᾶς, καὶ πλακοῦντα διὰ τῆς ἀριστερᾶς. Κύων συνοδεύει αὐτοὺς καὶ ὑλακτεῖ σκιρτῶν. Τὸ παιδίον ἐκεῖνο τὸ ὠχούμενον ἐπὶ ἁμάξης συρομένης ὑπὸ τριῶν ἐλάφων καλπαζουσῶν, οὗ προηγεῖται κόρη κρατοῦσα διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς τὴν κλασικὴν οἰνοχόην, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας δίσκον, ἐφ' οὗ σταφυλαὶ καὶ ἄλλοι καρποί, εἶναι νικητής, λαβὼν τὸ γέρας ἐν τῷ τῶν Χοῶν ἀγῶνι. Ὄπισθεν αὐτοῦ βαίνει ἑταῖρος κισσῷ ἐστεμμένος αἴρων ταινιοστόλιστον τύμπανον, εἶτα δὲ ἄλλος παῖς κρατῶν οἰνοχόην καὶ πυρσόν.

Καὶ ἕτεραί ἔτι σκηναὶ ἐκ τῶν εἰκονιζομένων ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀγγείων ἠδύναντο νὰ περιληφθῶσιν εἰς τὰς τῶν Ἀνθεστηρίων ἑορτάς, μάλιστα δὲ εἰς τὰς τῶν Χοῶν. Ἴσως ἐν τισιν ἡ ἀκόλαστος τῶν παίδων στάσις ἐσκόπει ν' ἀνακαλέσῃ τὴν μέθην τῶν ἀληθῶν ποτῶν. Ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶνέ τις ἐπιφυλακτικὸς ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τῶν συνθέσεων τούτων καὶ νὰ ὑπολογίζῃ τὴν ἄκραν ἐλευθεριότητα τοῦ κοσμητοῦ.

Τὰ παραδείγματα, ὧν ἐμνήσθημεν, καταδεικνύουσιν ἐν ταῖς εἴκοσι ταύταις παράδοξον μίγμα πραγματικότητος καὶ φαντασίας. Ἡ πραγματικότης εἶνε ἐν τῇ ἀναμνήσει, ἀκριβεστάτη ἐνίοτε, τῶν Χοῶν καὶ τῶν διαφόρων ἐπεισοδίων τῆς ἡμέρας ἐκείνης· ὡσαύτως ἐν τῇ ἐκφράσει ἰδίων τινῶν στάσεων τῶν παίδων, ἀποδεικνυουσῶν ἀκριβῆ μελέτην τῆς φύσεως. Ἡ φαντασία ἐνυπάρχει ἐν τῇ διακοσμήσει, ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ξένων στοιχείων· εἰς τὴν πραγματικότητα, ἐν τῷ περιβάλλειν ταῦτα διὰ παιδικῶν μορφῶν εἰλημμένων ἐκ τοῦ βίου τῶν ἀνδρῶν. Ἐν τῇ ἐπεξεργασίᾳ ταύτῃ ὑπάρχει τι τὸ ἐμφαῖνον τὸ ἐπιτετηδευμένον καὶ τὴν παρακμήν. Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Ε' αἰῶνος καὶ τὸ πρῶτον τοῦ Δ' καὶ ἀποτυποῦσιν ἤδη τὰς παιδικὰς πονηρίας, τοὺς μικροὺς ἔρωτας, οἵτινες θὰ τέρψωσι μετ' ὀλίγον τὴν τέχνην τῶν κοροπλαστῶν καὶ τὴν Ἀλεξανδρεωτικὴν φιλολογίαν, εἶτα δὲ θὰ διασπαρῶσι καὶ θὰ μετενεχθῶσιν ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς Πομπηΐας.

Ἐὰν οἱ τεχνῖται πρὸς σύνθεσιν τῶν μικρῶν τούτων εἰκόνων προσεπάθουν νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῆς χάριτος τῆς παιδικῆς ἡλικίας, αἰτία τούτου ἦτο, ὅτι τὰ Ἀνθεστήρια ἦσαν ἡ ἑορτὴ τῶν παίδων.

Κατά τινα συγκινητικὴν καὶ ποιητικὴν σκέψιν, οἱ Ἀθηναῖοι ἤνουν τὴν πατρικὴν χαρὰν πρὸς τὴν ἡδονήν, ἣν προξενεῖ ἡ τῆς φύσεως ἔγερσις μετὰ τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος· παιδιὰ καὶ νέα ἄνθη ἑορτάζοντο ὁμοῦ. Περὶ τούτου ἔχομεν ἀκριβεστάτας πληροφορίας. Γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν οἱ νεαροὶ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ τρίτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἐκοσμοῦντο ἄνθεσι καὶ κατέθετον στεφάνους εἰς τὴν βωμοῦ τοῦ Εὐρυσάκους, υἱοῦ τοῦ Αἴαντος, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν Ἀθήναις διαμονῆς αὐτοῦ καὶ τῆς θυσίας, ἣν προσήνεγκε μετὰ τοῦ πατρὸς τῷ Διονύσῳ. Ἀναμφιβόλως ἠθροίζοντο κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Χοῶν ἐν τῷ Κεραμεικῷ,

καὶ παρεῖχον τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν τὸ ἡδὺ θέαμα τῆς κομψότητος καὶ καλλονῆς αὐτῶν· ἐκάθηντο ἐν ταῖς ἐκ φύλλων κεκοσμημέναις ἁμάξαις ταῖς μεταβαινούσαις διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ εἰς τὸ θέατρον. Ἴσως μάλιστα μετεῖχον καὶ τοῦ ἐσπερινοῦ δείπνου... Τοῦτο ἐμφαίνει ἡ εἰκών, ἐν ᾗ μικρὰ κόρη βαίνει ταχέως ὄπισθεν μικροῦ παιδὸς κισσοστεφοῦς, φέροντος θώμιγκα μετὰ περιάπτου καὶ σύροντος διὰ τῆς δεξιᾶς ἁμαξᾶν. Ὁ μέγας στρογγύλος πλακοῦς, ὃν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν κρατεῖ, φαίνεται προωρισμένος διὰ τὸ συμπόσιον τὸ περαιοῦν τὴν ἡμέραν.

Ἀπόδειξις, ὅτι τὰ Ἀνθεστήρια, μάλιστα δὲ οἱ Χόες, ἦσαν παιδικαὶ ἑορταί, εἶνε ὅτι ἐμέτρουν τὴν ἡλικίαν αὐτῶν διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Χοῶν, εἰς οὓς παρευρέθησαν.

«Τῇ ἑορτῇ τῶν Χοῶν ἔθος ἐστὶν Ἀθήνησι πέμπεσθαι δῶρά τε καὶ τοὺς μισθοὺς τοῖς σοφισταῖς, οἵπερ καὶ αὐτοὶ συνεκάλουν ἐπὶ ξένια τοὺς γνωρίμους.

Σοφιστάς, κάκιστε, καὶ Χοῶν δέῃ
τῶν μισθοδώρων, οὐκ ἐδείπνουν ἐν τρυφῇ»*

Περὶ τοῦ φιλαργύρου, λέγει ὁ Θεόφραστος, «τὸν Ἀνθεστηριῶνα μῆνα μὴ πέμπειν αὐτὸν (τὸν υἱὸν) εἰς τὰ μαθήματα διὰ τὸ θέας εἶνε πολλάς, ἵνα μὴ τὸν μισθὸν ἐκτίνῃ». Ἦτο ἀληθῶς μὴν πλήρης ἑορτῶν: ἀπὸ τῆς 11 μέχρι τῆς 13 τὰ Ἀνθεστήρια· ἀπὸ τῆς 20 μέχρι τῆς 21 τὰ ἐν Ἄγραις μυστήρια· τὴν 23 τὰ Διάσια. Ἅπας ὁ μὴν δὲν ἦτο ἀλλ' ἡ σειρὰ πανηγύρεων. Ἀλλὰ τὸ ἰδίως θέλγον τοὺς παῖδας ἦτο ἡ τὸ ἥμισυ τῶν ἑορτῶν τούτων καταλαμβάνουσα ἀγορά. Ἐπωλοῦντο παντὸς εἴδους πράγματα, μάλιστα δὲ προϊόντα τῆς κεραμικῆς τῶν Ἀθηνῶν βιομηχανίας. Ὁ Σκύλαξ ἀναφέρει, ὅτι ἐτελεῖτο μεγάλη ἀγορὰ κεράμων, καθ' ἣν οἱ Φοίνικες ἔμποροι ἠγόραζον «κέραμον Ἀττικὸν καὶ χοῦς· τὰ γὰρ πλάσματά ἐστιν ὤνια ἐν τοῖς Χουσὶ τῇ ἑορτῇ», ἅτινα μετεπώλουν μέχρις Αἰθιοπίας. Ἐπρομηθεύοντο φυσικῶς ἐκ τῶν χρησίμων διὰ τὰς ἑορτὰς οἰνοχοῶν, ὡς καὶ μικρὰς οἰνοχόας διὰ τὰ παιδία. Ἐν αὐταῖς ἐπωλοῦντο πάντα τὰ ἀγγεῖα, ἅτινα ἐξητάσαμεν καὶ ἅτινα ἦσαν χρήσιμα ὡς ἀθύρματα, ὡς αἱ ἁμαξαι, ἃς ἠγόραζον ἐν τῇ αὐτῇ ἀγορᾷ. Ἐπωλοῦντο τέλος ἐν αὐταῖς πήλινα ἀναθήματα ὅμοια τῶν προσφερομένων ὡς ἔθος τῷ Διί, κατὰ τὰ Διάσια. Ἡ ἀγορὰ αὕτη ἦτο προφανῶς πολύτιμος κατανάλωσις διὰ τὴν Ἀττικὴν κεραμοποιίαν, σπουδαῖα δ' ἐν αὐτῇ διεπραγματεύοντο συμφέροντα. Κατάφανές, ὅτι τὰ παιδία σφόδρα ἠρέσκοντο, καὶ ὅτι, ἐφ' ὅσον αὐτοὶ διήρκουν, τὰ σχολεῖα διετέλουν σχεδὸν ἔρημα.

Τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν ἐπὶ τῶν μικρῶν μνημείων, ἅτινα ἐξητάσαμεν, παρουσίαν τοῦ εἰκονιζομένου μικροκόσμου. Ἐν ταῖς μικρογραφίαις ταύταις, ταῖς συχνάκις μετὰ μεγάλης ἐλευθεριότητος ἐκτελουμέναις, ἀλλὰ σχεδὸν πάντοτε πνευματώδεσι, τὰ παιδία εἶνε, ὡς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν· κοσμοῦσι τὰς παιδιάς αὐτῶν, οὐδόλως δὲ παράδοξον, ἂν βλέπει τις μιγνυόμενον εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν τέρψεων αὐτῶν τὸ μέγα μέρος, ὅπερ ἐλάμβανον ἐν τοῖς Ἀνθεστηρίοις. Ἀλλ' ὅμως μὴ ζητήσωμεν εἰς τὰς εἰκόνας ταύτας ἀκριβεῖς εἰδήσεις, μὴ λάβωμεν κατὰ γράμμα τὰς ἐλαφρὰς ταύτας σκιαγραφίας, ἐν αἷς τὸ ἰδεῶδες καὶ ἡ πραγματικότης συγχέονται, χωρὶς νὰ δύνηταί τις νὰ ὁρίσῃ πόθεν τὸ ἓν ἄρχεται καὶ ποῦ τὸ ἕτερον τελευτᾷ. Ἄλλως δὲ τὰ ἀγγεῖα ταῦτα διαφέρουσιν ἡμᾶς. Ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὑπῆρξε χρόνος, καθ' ὃν οἱ Ἀττικοὶ ζωγράφοι ἠρέσκοντο εἰκονίζοντες τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ὧν αἱ παιδιαὶ ἐφαίνοντο αὐτοῖς μέσα τέρψεως. Τὸ γεγονὸς δεῖται προσοχῆς. Ἐπισκοπῶν τις τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀττικῆς κεραμοποιίας, παρατηρεῖ ὅτι τὸ προσφιλὲς αὐτῇ ἀντικείμενον εἶνε ὁ ἔφηβος. Ἡ λάμψις, ἡ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου εἰς τὰς ἑορτὰς τῶν Ἀθηνῶν, ἡ εὔνοια, ἣν ἀπελάμβανον ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΣΤ' αἰῶνος αἱ γυμναστικαὶ ἀσκήσεις, εἰσὶν οἱ κύριοι λόγοι τῆς προτιμήσεως ταύτης. Ζωγράφοι καὶ γλύπται ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς παλαίστραις τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα πρότυπα, ἐξ ὧν κατανοοῦσι ποία ἡ ἀρετὴ τῆς νεαρᾶς καλλονῆς, ἣν πειρῶνται ν' ἀποτυπώσωσιν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν. Ἀκολουθοῦνται ὑπὸ τῶν κεραμέων, ὧν αἱ συνθέσεις εἶνε ἡ ἀνταύγεια τῆς μεγάλης τέχνης, ἐξ οὗ αἱ σκηναὶ τοῦ γυμνασίου αἱ κοσμοῦσαι ἀπλήστως τὰ ἀγγεῖα τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ Ε' αἰῶνος. Ἀλλὰ θαυμάζοντες τὴν νευρώδη εὐκαμψίαν τῶν νεανιῶν οἱ Ἀθηναῖοι δὲν δείκνυνται ἀναίσθητοι εἰς τὰ θέλγητρα τῆς γυναικός. Κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ αἰῶνος αἱ σκηναὶ τῆς γυναικωνίτιδος πολλαπλασιάζονται ἐπὶ τῶν ἀγγείων· εἰσὶ σεβασμὸς προσφερόμενος τῇ καλλονῇ. Καίτοι ἡ συνήθεια ἐπιβάλλει τῇ γυναικὶ ἐπιφύλαξιν, ἐμφανίζεται ἐνίοτε εἰς τὸ κοινόν· μετέχει θρησκευτικῶν τινων ἑορτῶν, ἡ δὲ παρουσία αὐτῆς εἶνε τὸ μᾶλλον προσφιλὲς κόσμημα. Ἀπολαύουσι τῆς μετριότητος τοῦ ἤθους αὐτῆς, τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτῆς σώματος, τῶν ἁρμονικῶν πτυχῶν τῶν καλυπτουσῶν τὸν σωματικὸν τύπον χωρὶς ν' ἀλλοιῶσιν αὐτόν. Ὁ γλύπτης διαγράφει καὶ ἀπαθανατεῖ ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τὴν εὔσχημον χάριν αὐτῆς· ὁ τῶν ἀγγείων ζωγράφος, πλέον ἀδιάκριτος, εἰσάγει ἡμᾶς εἰς τὸ ἐσωτερικόν, δεικνύει ἡμῖν αὐτὴν καταγινομένην ἐν τῷ οἴκῳ, κοσμουμένην, μυρουμένην, καλλωπιζομένην πρὸ τοῦ κατόπτρου αὐτῆς. Αἱ γυναικεῖαι σκηναὶ περιλαμβάνονται εἰς τὰς προσφιλεῖς ὑποθέσεις, ἡ δὲ εἰκονιζομένη γυνὴ δὲν εἶνε ἡ ἄλλοτε ἑταίρα· εἶνε ἡ ἀστὴ Ἀθῆς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁτὲ μὲν σπουδαίων, ὁτὲ δὲ ἐπιπολαίων ἔργων αὐτῆς, ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου ἀσχολίᾳ. Ἡ καλλονὴ τοῦ ἐφήβου καὶ τῆς γυναικὸς κατέπληξαν ἐξ ἴσου τοὺς Ἀθηναίους. Ἡ παιδικὴ χάρις δὲν παρέσχεν αὐτοῖς ἥττονα ἐντύπωσιν· ἀπόδειξις τούτου αἱ μικραὶ εἰκόνες, περὶ ὧν εἴπομεν. Ἂν καὶ ταχεῖα καὶ ἀδεξία εἶνε ἐνίοτε ἡ εἰκών, αἰσθάνεταί τις τὴν προσπάθειαν, ἣν κατέβαλον πρὸς προσέγγισιν τῆς φύσεως. Τὰ εὐτραφῆ μέλη, αἱ ἐπὶ τῶν μετακαρπίων καὶ τῶν σφυρῶν θεώμεναι τύλαι, ὁ τρόπος οὗτος τοῦ ἕρπειν διὰ τῶν χειρῶν καὶ τῶν γονάτων δεικνύουσι τὸν σκοπὸν τῆς ἀναπαραστάσεως τῆς πραγματικότητος· οἱ τεχνῖται ἐνδιαφέρονται εἰς τὰς ἐπὶ πολὺ ὀλιγωρηθείσας ταύτας τέρψεις καὶ περιῶνται νὰ ἐκφράσωσι τὴν χαρίεσσαν ἀδεξιότητα.

Ὅθεν, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ὑπελάμβανον τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ὡς ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν ταύτην; Γενικώτερον, ἐπιτρέπεται νὰ εἴπωμεν, ὅτι οὐδόλως ἔλαβον ἐν ὄψει τὴν ποίησιν. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἐπὶ ὡραίων ληκύθων εἰκονίζονται συγκινητικαὶ σκηναί, δεικνύουσαι τὸν οἶκτον, ὃν ἐνέπνεε τὸ τέκνον, ὅτε διὰ τῆς ἀδίκου φύσεως ἀνηρπάζετο ὑπὸ τοῦ θανάτου ἀπὸ τῆς ἀγάπης τῶν οἰκείων αὐτοῦ· βλέπομεν τὸν Χάρωνα ἐπιβιβάζοντα εἰς τὴν λέμβον αὐτοῦ νεαρὰς καὶ ἀθῴας ψυχὰς προσερχομένας μετ' ἀφελοῦς ἐμπιστοσύνης. Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα εἶνε σπάνια. Τὸ τέκνον δὲν εἶνε συνήθως διὰ τὸν Ἀθηναῖον ἀντικείμενον σκέψεως· δὲν περιβάλλει αὐτὸ δι' ἀνησύχων μεριμνῶν· δὲν ἐξετάζει δι' ἀνησύχου βλέμματος τὴν εἰμαρμένην αὐτοῦ. Ἐνῷ παρ' ἡμῖν φροντίζομεν περὶ τοῦ μέλλοντος καὶ τῆς τύχης αὐτοῦ, ἐνῷ ὄπισθεν αὐτοῦ διαβλέπομεν τὸν ἄνθρωπον, παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἦτο ὄν εὔθυμον, ἀναθάλλον εἰς τὸν ἥλιον, καὶ μὴ ὑποβάλλον τοὺς κυκλοῦντας αὐτὸ διὰ μελαγχολικῶν σκέψεων καὶ μεριμνῶν. Ἡ ἐναργὴς αὐτῶν φαντασία ἀντίκειται εἰς τὸ ἀχανὲς τοῦτο· ἡ ποίησις αὐτῶν οὐδεμίαν αἰσθάνεται κλίσιν πρὸς τὴν κυμαινομένην σύννοιαν. Ἀντὶ τῶν ἀπωτέρω περὶ τοῦ μέλλοντος βλέψεων προτιμῶσι τὴν παροῦσαν πραγματικότητα· τοιοῦτο τὸ αἴσθημα, ὅπερ ἀπαντᾷ εἰς τὰς μικρὰς ταύτας συνθέσεις, ἐν αἷς τὸ παιδίον φαίνεται παραδιδόμενον εἰς τὰς παιδιὰς μετὰ τῆς ἐλευθεριότητος καὶ τοῦ ἀμερίμνου τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

Α. Καραλης

* Εὐβουλίδης, παρ' Ἀθηναίῳ, Χ. σ. 437 D.

GEORGES DURUY

ΕΝ ΑΡΜΟΝΙΑ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

(Συνέχεια).

ΚΒ'.

Ὁ Ραϋμόνδος καὶ ἡ Κλαίρη ἐγκατέλειψαν τοὺς Παρισίους περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου 1885, ὅπως διέλθωσι τὸ θέρος εἰς Φραϋέ, πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τῆς κ. Βλαχέρ. Ἦσαν ἤδη ἐκεῖ ἀπὸ μιᾶς ἑβδομάδος, ὅτε πρωΐαν τινὰ ἡ Κλαίρη εὗρεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ θαλάμου της μεγίστην ἀνθοδέσμην.

— Ἄ! ναί, ἐλησμόνησα, εἶπεν... Ἰδοὺ σήμερον ἔτος, ἀφ' ὅτου ἠνώθημεν!...Πόσον χαίρω, Ραϋμόνδε, διότι ἐσκέφθητε τοῦτο.

Ὁ Ραϋμόνδος ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη δὲν ἦτο ἰδική του, ἀλλὰ τῆς μητρός του.

— Ἄ! εἶπεν ἡ Κλαίρη μετά τινα σιγήν, δὲν εἶνε κολακευτικὸν τοῦτο.... Δὲν ἔπρεπε ν' ἀφήσωμεν ἄλλους, ἔστω καὶ τὴν μητέρα σας, νὰ μᾶς ἐνθυμίσῃ τὴν ἡμέραν ταύτην...

— Μπᾶ! ἀπεκρίθη ὁ Ραϋμόνδος, τί σημαίνει;

Ἀλλ' ἐνῷ περιφρονητικῶς καὶ μετ' ἐπιτετηδευμένου ὕφους ἔρριπτε τὰς λέξεις ταύτας, ἐσκέπτετο ὁ πτωχὸς τὰς παρελθούσας ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχον ἑνωθῆ· ἐπανέβλεπεν ἑαυτὸν εὐτυχῆ καὶ εὐχαριστημένον, διότι ἔζη. καὶ πλήρη πεποιθήσεως διὰ τὸ μέλλον· ἡ δὲ σύγκρισις τὸν ἔφερεν εἰς ἀπελπισίαν· ἡ παροῦσα ψυχική του κατάστασις διέφερε τόσον ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἀγαλλιάσεως, ἥτις κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου ὑπερεπλήρου τὴν καρδίαν του! Ἱστάμενος πλησίον τοῦ παραθύρου καὶ βλέπων πρὸς τὸ μέρος τοῦ περιβόλου, ἠσθάνθη χεῖρα τιθεμένην ἠρέμα ἐπὶ τοῦ ὤμου του. Τεταραγμένος ἐστράφη παρευθύς· ἡ Κλαίρη ἦτο ἐνώπιόν του καὶ τὸν παρετήρει μετὰ τρυφερότητος σοβαρᾶς. Τὸ βλέμμα της ἐξέφραζεν ὅ,τι ἀπὸ μηνῶν δὲν εἶχε διακρίνῃ ἐν αὐτῷ.

— Ἂς ἐπανορθώσωμεν τὴν λήθην μας, εἶπε, καὶ ἂς φιληθῶμεν.

Ἔλαβεν ἐντὸς τῶν χειρῶν του τὴν κεφαλὴν τῆς συζύγου του καὶ ἠσπάσθη ἐπὶ μακρὸν τὰ βλέφαρά της. Ὑπὸ τὴν ἡδονὴν τῆς θωπείας ταύτης, ἐνεθυμήθη ὅτι εἰς Βιαρὶτς τὴν ἠσπάσθη τὸ πρῶτον οὕτως. Ὅτε ἠνέῳξε τοὺς ὀφθαλμοὺς της, τὸ πρόσωπον τοῦ Ραϋμόνδου ἦτο τόσον ὠχρόν, τόσον τεθλιμμένον, ὥστε ἀνήσυχος τὸν ἠρώτησεν:

— Ἀ! Θέ μου, τί ἔχετε;

— Τίποτε, ἀπήντησεν.

Ἔκλεισε καὶ οὗτος τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ δύο παχύτατα δάκρυα ἔρρευσαν ἐπὶ τῶν παρειῶν του. Μὲ τὸ ὄπισθεν τῆς παλάμης του καὶ μετ' ἀγανακτήσεως τὰ ἐσπόγγισεν, ὡς εἰ ἠσχύνετο διὰ τὴν ἀδυναμίαν του αὐτήν· εἶτα ἤρχισε μετ' ἐπιδεξέως νὰ ὁμιλῇ περὶ ἀδιαφόρων πραγμάτων, ἐνῷ ἡ Κλαίρη ἠρώτα ἑαυτήν, ποία ἄραγε ἦτο ἡ ἀπόκρυφος αἰτία τῆς πικρίας, ἥτις προὐκάλει τὰ δάκρυα ταῦτα. Τὰς ἑπομένας ἡμέρας συχνάκις ἐσκέπτετο τὴν μικρὰν ταύτην σκηνήν, ἥτις τὴν ἀπησχόλει καθ' ὅσον μᾶλλον ὁ Ραϋμόνδος ἀπέφευγε περὶ αὐτῆς ν' ἀναφέρῃ καὶ νὰ τῇ ἐκμυστηρευθῇ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἀνεξαρτήτου ταύτης συγκινήσεως.

— Μὴ σκέπτεσθε τοῦτο, ἀπεκρίνετο ἀφελῶς· ἔχω στιγμάς, καθ' ἃς εἶμαι, ὡς γυνή, νευρικὸς καὶ εὐαίσθητος... Εἶνε ἀσθένεια· μὲ θλίβετε ὑπενθυμίζουσα αὐτήν...

Ἀλλ' ἡ Κλαίρη δὲν ἔμεινεν ἱκανοποιημένη πρὸ τῶν δικαιολογιῶν τούτων, καὶ ἔβλεπε πάντοτε ἐνώπιόν της τὸ πρόσωπον τοῦ συζύγου της συγκεκινημένον καὶ βαθύτατα μελαγχολικόν. Ἡ ἰδέα τῇ ἐπῆλθε νὰ ἐξετάσῃ τὴν συνείδησίν της. Ἐβεβαιώθη δ' ὅτι ὡς σύζυγος ἐξεπλήρωσεν ἀκριβέστατα τὰ καθήκοντά της. Ὁποίαν μομφὴν ἠδύναντο πράγματι νὰ τῇ προσάψωσιν; Ὁ Ραϋμόνδος δὲν ἐτύγχανεν ἐν τῷ οἴκῳ του τῆς ἀνέσεως, τῆς εὐταξίας, τῆς οἰκονομίας, ἃς θὰ ἠύχετο ὁ ἀπαιτητικώτερος τῶν συζύγων; Ὁποία οἰκοδέσποινα ἐγίνωσκε κάλλιον αὐτῆς νὰ διευθύνῃ τοὺς ὑπηρέτας της, νὰ δίδῃ γεύματα; Ἦτο ἀναμφισβητήτως φιλάρεσκος, ἀλλά, τόσον ἀθῴως φιλάρεσκος! Ἄλλως καὶ ποία γυνὴ νέα καὶ εὔμορφος δὲν εἶνε ὀλίγον φιλάρεσκος! Ἠγάπα τὸν κόσμον· ἀλλὰ πρὸ τοῦ γάμου των δὲν εἶχεν ὁμολογήσῃ μεθ' ὅλης τῆς εἰλικρινείας, ὅτι ἠγάπα αὐτόν; Δὲν ἦτο σύντροφος ἀφωσιωμένη, ἐργαζομένη ἀδιαλείπτως καὶ οὐχὶ ἀδεξίως ὑπὲρ τῆς φήμης καὶ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἀνδρός, οὗ ἔφερε τὸ ὄνομα; Δέν τον ἠγάπα τέλος ἐξ ὅλης καρδίας; Τὸ συμπέρασμα ὑπῆρξεν, ὅτι ἡ ἀπελπισία τοῦ Ραϋμόνδου ἦτο ἀνεξήγητος δι' αὐτὴν καὶ ὅτι ἴσως ἔπρεπε ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἰδιότροπον φαντασίαν καὶ τὴν ὑπερβολικὴν εὐαισθησίαν τῶν ποιητῶν.

Ἐν τούτοις ἀπεφάσισε νὰ καθυποβάλῃ τὰς σκέψεις της εἰς τὴν πεῖραν τῆς πενθερᾶς της. Ἡ κυρία Βλαχὲρ ἀπὸ καιροῦ ἤδη εἶχε παρατηρήσῃ τὴν μελαγχολίαν τοῦ Ραϋμόνδου, μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας του νὰ κρύπτῃ αὐτὴν καὶ τὰς ὑπεκφυγὰς νὰ μὴ δώσῃ ἐξήγησίν τινα περὶ τοῦ λεπτοτάτου τούτου ζητήματος. Μήτηρ τρυφερά, ὡς ἐκείνη, δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ θλίβηται μέχρι τύφλωσις συνειδότος, ὁκεπτομένη ὅτι οὐ μόνον συντέλεσεν εἰς τὸν γάμον, ἐν ᾧ ὁ υἱός της δὲν εὗρε τὴν εὐτυχίαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδία προσεπάθησε νὰ καθησυχάσῃ τοὺς φόβους, οὓς ἐνέπνεον τῷ Ραϋμόνδῳ ὁ χαρακτὴρ, αἱ ἕξεις καὶ αἱ ἰδέαι τῆς συζύγου του· ἐὰν ἦτο κοινὸς χαρακτήρ, θὰ περιωρίζετο εἰς τὸ νὰ καταρᾶται τὴν νύμφην της. Ἀλλ' οὖσα φύσεως εὐγενεστέρας τῶν ἄλλων πενθερῶν, ἡ κυρία Βλαχὲρ ἠννόησεν, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπερασπισθῇ τὸν ἕνα βλάβην τοῦ ἄλλου, διότι τοῦτο θὰ μετεμόρφου εἰς ἀληθῆ διχόνοιαν ἐκείνο, ὅπερ ἦτο μόνον ἀτελὴς ἁρμονία. Συνάμα δέ, ἔτρεφε πρὸς τὴν Κλαίρην εἰλικρινῆ συμπάθειαν,—συμπάθειαν ἐξ ἐκείνων, ἃς αἰσθάνονται αἱ ἀποχαιρετῶσαι τὸν κόσμον πρεσβύτιδες, πρὸς τὰς νέας, ὧν οἱ ζωηροὶ τρόποι, ἡ νεότης, ἡ εὐθυμία ἠδύνουσι τὰ ὄμματα καὶ ἀναζωογονοῦσι τὴν καρδίαν των: διότι δὲν ὑπάρχει μάμμη, ὅσον ὑπέργηρως καὶ ἂν εἶνε, μὴ ἀναμιμνησκομένη μετὰ τέρψεως τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ ἀργυρᾶ της κόμη ἦτο χρυσῆ, καθ' ἣν τὸ βλέμμα τῶν ἀνθρώπων τῇ ἔλεγεν, ὅτι ἦτο ὡραία,—τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν καὶ ἐκείνη ἤθελε ν' ἀρέσῃ... Ἡ κυρία Βλαχὲρ παρεδέχετο τὴν τοσάκις ἐκφρασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀδᾶ Παπιλιὼν γνώμην, ὅτι τὰ ἐλαττώματα τῆς Κλαίρης ὠφείλοντο μᾶλλον εἰς τὴν δοθεῖσαν αὐτῇ ἀνατροφήν, ἢ εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν της, καὶ ὅτι δὲν θὰ ἦτο πρᾶγμα ἀδύνατον νὰ μεταπλάσῃ τις τὸ χαδευμένον ἐκεῖνο παιδίον εἰς γυναῖκα ἀφελῆ, καλὴν καὶ ἱκανήν, νὰ καταστήσῃ εὐτυχέστατον τὸν σύζυγόν της.

Μὲ τὴν εὐθύτητα τῆς κρίσεώς της, τὴν ἐπιεικῆ φρόνησίν της, τὴν ἀμετάβλητον γλυκύτητά της, τὴν λεπτότητά της, τὴν βαθεῖαν καὶ θετικὴν ἐκπαίδευσιν, ἥτις τῇ ἐδίδεν ἰδιάζον τι γόητρον ἀπέναντι τῆς Κλαίρης, ἀφ' ὅτου ἡ νέα βαρωνὶς κατεγίνετο εἰς τὴν φιλολογίαν· μὲ τὸ πνεῦμά της, ὅπερ ἐγίνωσκεν, ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης, νὰ ἐπικαλεσθῇ εἰς βοήθειαν τῆς κρίσεως, ἡ κυρία Βλαχέρ, ἦτο ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐπιτηδεία ν' ἀποκτήσῃ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς νύμφης της. Ἄλλως δὲ καὶ αἱ περιστάσεις ἐπαρουσιάζοντο εὐνοϊκαί· ἡ κυρία Λεκουτυριὲ δὲν θὰ μετέβαινεν εἰς Ὧρμ κατ' ἐκεῖνο τὸ θέρος, οὐδὲ ὁ σύζυγός της, ὅστις ἐταξείδευε μακρὰν τῆς Γαλλίας· ἡ Κλαίρη ἀπηυδημένη πως ἐκ τοῦ χειμῶνος καὶ καταληφθεῖσα ἐκ μανίας διὰ τὴν ἱππασίαν, ἐφαίνετο λίαν εὐχαριστημένη εἰς τὴν ἐξοχήν.

Ἡ κυρία Βλαχὲρ θά την εἶχε λοιπὸν πλησίον καὶ ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον ἐπήρειάν της ἐπὶ δύο ὁλοκλήρους μῆνας· τί δὲν εἶνε ἀξία νὰ κατορθώσῃ εἰς διάστημα δύο μηνῶν, μήτηρ, ἥτις αἰσθάνεται, ὅτι διακινδυνεύει ἡ εὐτυχία τοῦ υἱοῦ της;

Ὅτε ἡ Κλαίρη ἀφηγήθη τῇ πενθερᾷ της τὴν μικρὰν ἐν τῷ θαλάμῳ των συμβᾶσαν σκηνήν, ἡ κυρία Βλαχὲρ εἶπε κινοῦσα τὴν κεφαλήν.

— Ἔκλαυσε, λέγετε, κόρη μου;..Τοῦτο εἶνε σπουδαῖον... Τὰ δάκρυα ἀνδρός,—ἐννοῶ ἀνδρὸς τῆς φύσεως τοῦ συζύγου σας,—δὲν ρέουσιν, ὡς τὰ ἰδικά μας.... Προέρχονται πολὺ βαθύτερον· εἶνε δὲ καὶ πικρότερα· εἶνε ὁ μεγαλήτερος βαθμὸς τῆς θλίψεως. —Τέκνον μου, πιστεύσατέ με: οὐδέποτε πρέπει νὰ φθάσῃ εἰς θέσιν νὰ κλαύσῃ ἀνήρ, ὡς ὁ Ραϋμόνδος!

— Ἀλλὰ δὲν εἶμαι ποσῶς αἰτία τῶν δακρύων τούτων.

— Εἶσθε πεπεισμένη περὶ τούτου;

— Ἐντελῶς πεπεισμένη.

— Ἠρευνήσατε καλῶς;

— Καὶ σήμερον τὴν πρωΐαν ἀκόμη .... καὶ οὐδὲν εὗρον.

— Διότι φοβερά... πρακτική, ὅπως εἶσθε, φιλτάτη μου, ἐζητήσατε τὴν αἰτίαν μόνον ἐν τῇ τάξει τῶν πραγμάτων.... Τοιαύτη, ὁποία εἶσθε, θὰ ἐσκέφθητε: εἶμαι ἀρίστη οἰκοδέσποινα, ἔχω κατοικίαν, ἐνδυμασίαν, γεύματα, ἅτινα φέρουσι τιμὴν εἰς τὸν σύζυγόν μου: Εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ εἶνε εὐτυχής;

— Καὶ νομίζετε, ὅτι εἶνε ἀσήμαντα πάντα ταῦτα;

— Θεὸς φυλάξοι!.... Νομίζω μόνον, ὅτι δὲν εἶνε τὸ πᾶν.

— Ἀλλὰ τέλος, πράττω, ὅ,τι δύναμαι, ἵνα τῷ εἶμαι ὠφέλιμος!

— Ὦ! δὲν εἶνε τοῦτο, ὅπερ ὁ σύζυγος ζητεῖ ἀπὸ τὴν σύντροφόν του, ὅταν τὴν ἀγαπᾷ... Ἀγαπᾶτέ τον καὶ εἶσθε ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς αὐτόν.

— Γνωρίζετε κάλλιστα, ὅτι τὸν ἀγαπῶ!

— Ναί! ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχετε τὸ ἔνστικτον τῆς ἰδιοκτησίας λίαν ἀνεπτυγμένον, φοβοῦμαι ὅτι τὸν ἀγαπᾶτε μᾶλλον, διότι σᾶς ἀνήκει ἢ διότι εἶνε αὐτός..... Διακρίνετε, Κλαίρη μου, τὴν διαφορὰν, δὲν εἶνε οὕτω; Σημειώσατε αὐτήν, ἐὰν θέλητε... Ἐννοεῖται δέ, ὅτι αἰσθανόμενος ὁ ταλαίπωρος Ραϋμόνδος τὴν ἀγάπην σας μὴ διαφέρουσαν κατὰ πολὺ ἐκείνης, ἣν τρέφετε πρὸς τὰ ἔπιπλά σας, πρὸς τοὺς ἀδάμαντάς σας, πρὸς τὰ ἀργυρᾶ σκεύη σας, πρὸς τὸν Τρὶλβύ... ὅτι ἡ ἀγάπη αὕτη δὲν εἶνε ἐπαισθητῶς βαθυτέρα... ταπεινοῦται, θλίβεται... ἄλλα ἦσαν τὰ ὀνειράτου καὶ ἄλλης ἀγάπης ἦτο ἄξιος... Μωρολογῶ ἴσως, ἀλλ' εἶνε τῆς ἡλικίας μου· ἐν τούτοις ὅλα ταῦτα περιλαμβάνουν ἴσως καὶ ὀλίγην ἀλήθειαν... Τί νομίζετε;

— Νομίζω, ὅτι ὁ Ραϋμόνδος κατέχεται ὑπὸ ἰδεῶν...

— Αἵτινες δὲν εἶνε τῆς ἐποχῆς ταύτης,

τὸ παραδέχομαι. Δὲν πρέπει νὰ τον θεωρῆτε ὑπεύθυνον· εἶνε σφάλμα.... τοῦ πατρός του καὶ ἐμοῦ. Δὲν θὰ το πιστεύῃ τις σήμερον παρατηρῶν με, ἀλλ' ἤμην νέα, φιλτάτη μου, —πόσος καιρὸς ἔκτοτε!—νέα ὄχι εὔμορφος καὶ χαρίεσσα ὡς ὑμεῖς, ἀλλ' ὑποφερτὴ τέλος... Εἶχον δὲ σύζυγον, τὸν εὐγενέστερον τῶν ἀνδρῶν, σύζυγον, οὗτινος ἡ ἀνάμνησις προξενεῖ ἔτι καὶ νῦν παλμοὺς εἰς τὴν γηραιάν μου καρδίαν ... Θὰ ἐβλέπατε, κόρη μου, ἐὰν ὁ Ραϋμόνδος ἄφινε τὸν κόσμον πρῶτος, ὅτι ὑπάρχουσι νεκροί, οἱ ὁποῖοι μένουσι πάντοτε ζωντανοί!... Ἠγαπώμεθα!... Ἄ! σᾶς βεβαιῶ, νομίζω ὅτι εἶνε χθές..... ἐνῷ πρὸ ἑπτὰ ἤδη ἐτῶν συνώδευσα αὐτὸν ἐκεῖ, ὅπου θὰ ὑπάγω νὰ τον εὕρω. Ἠγαπώμεθα· εἰξεύρετε τί ἐκάμνομεν διὰ νὰ εἴμεθα ἥσυχοι, ὅτι θ' ἀγαπώμεθα πάντοτε; Ἐκρυπτόμεθα ὀλίγον καὶ δὲν ἀφίναμεν τὸν κόσμον νὰ μας περικυκλώσῃ, γινώσκοντες κάλλιστα, ὅτι οὗτος εἶνε ἐχθρὸς τοῦ ἐν ὁμονοίᾳ καὶ εὐτυχίᾳ διατελοῦντος οἴκου. Θέλετε νὰ ἐξακολουθήσω; Ἡ συζυγικὴ ἀγάπη δὲν εἶνε φυτὸν τοῦ ὑπαίθρου καὶ τοῦ πολλοῦ φωτός· θέλει ὀλίγην ἀπομόνωσιν καὶ σκιάν. Ὁ Ραϋμόνδος μᾶς εἶδε διάγοντας τοιοῦτον βίον. Ἡμεῖς τὸν ἐμορφώσαμεν οὕτω, σκεπτόμενοι, ὅτι δὲν θὰ εἴμεθα πατὴρ καὶ μήτηρ ἐν τῇ ἐξόχῳ σημασίᾳ τῆς λέξεως, ἂν δὲν μετεδίδομεν ὀλίγον ἐκ τῆς καρδίας μας εἰς τὴν ὕπαρξιν, ἥτις ἐπλάσθη ἐκ τοῦ αἵματός μας. Ὁ σύζυγός μου κατεγίνετο νὰ τῳ διδάξῃ τὰς ὑψηλοτέρας ἀρετάς, τὸ καθῆκον, τὴν τιμήν, τὴν ἀνδρίαν· ἐγὼ δὲ μὲ εὐσπλαγχνίαν καὶ τρυφερότητα, ἐξεθήλυνον δι' ἐλαφρᾶς ἐπεξεργασίας τὸν μικρὸν ἐκεῖνον στωικὸν Ρωμαῖον, ὃν ὁ στρατηγὸς ἔπλαττε διὰ τῶν ἀνδρικῶν του χειρῶν. «Ἔδωκα τὴν ρώμην εἰς τὴν ψυχήν του καὶ σὺ τὴν εὐλυγισίαν»..... μοὶ ἔλεγεν ἡμέραν τινὰ ὑποδεικνύων τὸν υἱόν μου. Πῶς θέλετε αὐτὸς ὁ νέος, ὅστις ἔσχε πρὸ τῶν ὀμμάτων του τὴν τελειοτέραν ἁρμονίαν, ἥτις δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ δύο συζύγων, πῶς θέλετε νὰ μὴ αἰσθανθῇ καὶ οὗτος μεγίστην ἀνάγκην ἀγάπης καὶ ἁρμονίας ἀπολύτου; Ἐὰν θλίβεται, ἐστὶ βεβαία, τοῦτο συμβαίνει, δότι εὗρε πλησίον σας μικρὰν τρελλήν, ἥτις θηρεύει τὰς διασκεδάσεις μόνον, ἐνῷ ἡ εὐτυχία σᾶς ἀναμένει ἐδῶ, ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ οἴκου!.....

— Εἶνε παράδοξα ταῦτα πάντα, τὰ ὁποῖα μοὶ λέγετε, ἀπήντησε σκεπτικὴ ἡ Κλαίρη· οὐδέποτε μοὶ ὡμίλησαν οὕτως.....

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐφαίνετο ἐπιζητοῦσα τὴν συναναστροφὴν τῆς πενθερᾶς της· καθ' ἑκάστην μετὰ τὸ πρόγευμα διήρχετο ὁλοκλήρους ὥρας μετ' αὐτῆς. Ὁ Ραϋμόνδος, ἐπιθυμῶν νὰ δημοσιεύσῃ τὸ ἔργον του ἅμα τῇ ἐπανόδῳ του εἰς Παρισίους, ἐπαρουσιάζετο σχεδὸν μόνον κατὰ τὰς ὥρας τοῦ δείπνου. Οὕτως ἡ κυρία Βλαχὲρ ἠδυνήθη νὰ ὑποβάλῃ βαθμηδὸν τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο, ὅπερ οὐδέποτε ἔτι εἶχε γνωρίσῃ τὴν ὑπακοήν, εἰς ἀόρατον ἠθικὴν παιδαγωγίαν. Ὅπως συμβαίνει εἰς τοὺς συγγραφεῖς, ὅταν συγγράφωσιν, ὁ Ραϋμόνδος διατελῶν ἐν φαντασιώδει κόσμῳ, ἐν μέσῳ ὑπάρξεων πλαστῶν, αἵτινες ἀπέσπων τὴν προσοχήν του ἀπὸ τῆς πραγματικότητος, μόλις διέκρινε τὴν μεταξὺ τῶν δύο γυναικῶν γεννηθεῖσαν εἰλικρινῆ ἀγάπην. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν καλὸν ἀββᾶν Παπιλιέ, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐννοήσῃ τὸν σκοπόν, ὃν ἐπεδίωκεν ἡ κυρία Βλαχέρ, καὶ ἔσπευσε μετὰ τῆς συνήθους ἀφοσιώσεώς του νὰ ὑποβοηθῇ τὴν μητρικήν της διπλωματίαν· ἐπεδίδετο εἰς ἐκτενεῖς φιλολογικὰς συζητήσεις, καθ' ἃς ὁ σκωπτικὸς οἰστρός του ἐξησκεῖτο ἀνεξαντλήτως κατὰ τῶν ὀλίγων γνωμῶν, τὰς ὁποίας ἡ Κλαίρη μετὰ κόπου καὶ μόχθου εἶχε σχηματίσῃ, καὶ τὰς ὁποίας μετ' ὀλιγωτέρας προθυμίας ἀπεφάσιζεν ἐν τούτοις νὰ ἐκθέτῃ.

— Εἶσθε ἄγγελος! τῷ ἔλεγε χαμηλοφώνως ἡ κ. Βλαχέρ.

Οὕτω παρῆλθον οἱ μῆνες τοῦ Ἰουλίου, Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου· φοβουμένη ὅμως μὴ πλήξῃ ἡ νύμφη της καὶ ἐπιστρέψῃ πρωΐαν τινὰ εἰς Παρισίους, ἀπεφάσισεν ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ τὴν διασκεδάσῃ.

Μετὰ τῆς Κλαίρης λοιπὸν ἀπέδωκεν ἐπισκέψεις τινας εἰς τοὺς γείτονας, προσεκάλεσεν αὐτοὺς εἰς γεύματα, καὶ διέταξε μετασκευὰς εἰς Φραΰέ, ἵν' ἀπασχολήσῃ τὴν ἐνεργητικότητα τῆς νύμφης της. Καθ' ὅλας δὲ τὰς ἡμέρας, ἐν ἀμάξῃ ἢ αἰθούσῃ, ἡ χήρα ἐξηκολούθει τὸ μυστηριῶδες ἔργον της, ἐδίδεν ἀφελέστατα ὁτὲ μικρὸν μάθημα, ὁτὲ συμβουλήν τινα, ἐπετίθετο ἡσύχως κατὰ ἐλαττώματός τινος ἢ κακῆς διαθέσεως μετὰ τόσης δεξιότητος καὶ περισκέψεως, τόσης λεπτότητος, ὥστε ἡ Κλαίρη οὐδ' ὑπωπτεύετο τὴν αἰωνίαν ἐκείνην ἐπίβλεψιν, ἥτις ἐξησκεῖτο ἐπ' αὐτῆς εἰς πᾶσαν ὥραν τῆς ἡμέρας.

Ἐνίοτε ὁ Ραϋμόνδος, καταβαίνων ἐκ τοῦ θαλάμου του μετὰ μακρὰν μελέτην ἀφιερωμένην εἰς τὸ μυθιστόρημά του, διέκρινεν ἐν τῷ ὄμματι τῆς μητρός του, ὅτε τον παρετήρει, ἀστραπὴν πονηρίας ἅμα καὶ ἀγαλλιάσεως. Ἐὰν ἠδύνατο ν' ἀναγνώσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ της, θὰ ἔβλεπεν ὅτι ἔλεγε τότε καθ' ἑαυτήν:

— Καλά, υἱέ μου, κάμε τὸ βιβλίον σου: εἰς τὸ διάστημα αὐτό, ἐγὼ ἀναπλάττω τὴν γυναῖκά σου!

ΚΓ'

Τὴν πρώτην Ὀκτωβρίου ἐπανῆλθον εἰς Παρισίους. Μετά τινας ἡμέρας ὁ Ραϋμόνδος ἔσχε τὴν ἰδέαν νὰ μεταβῇ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ φίλου του Καβαρώκ.

Ὁ Καβαρὼκ αὐτὸς ἀπὸ ἐτῶν ἤδη εἶχε σχηματίσῃ εἴτε δικαίως εἴτε διὰ προσποιήσεως φήμην παραδόξου ἀνθρώπου. Ἡ φύσις τὸν ἐπροίκισε μὲ ἀλλόκοτον ἐξωτερικόν· μέτωπον ὑπέρμετρον περικυκλούμενον ὑπὸ θάμνων ἐκ πυρρόχρου κόμης· μελανωτάτους ὀφθαλμούς, ἐνισχυομένους ὑπὸ ὀξυτάτου βλέμματος, ἐλεεινοτάτην μακρὰν ρίνα, λεπτὴν κατὰ τὸ ἄκρον, χρῶμα ὠχρότατον, χείλη λίαν ἐρυθρά, γενειάδα τοῦ χρώματος τῆς κόμης εἰς ὀξὺ ἀπολήγουσαν, ἀνάστημα ὑψηλόν, ὀστεῶδες, ἐξηρθρωμένον, ἐξέχον πανταχόθεν, ὡς τὸ πρόσωπόν του. Τὸ ὅλον τοῦ ἀτόμου του προὐξένει τὴν ἐντύπωσιν μελαγχολικοῦ μίμου κωμικοῦ καὶ μαγνητιστοῦ καὶ ἀστρολόγου ἅμα. Διεδίδοντο παράδοξα ἀνέκδοτα περὶ αὐτοῦ. Ἐδίδασκε τὸν κύνα του ν' ἀσχημονῇ πρὸ τῶν ἀνθρώπων, ἅμα τῷ ἔλεγε: «Καμάρωσε ὀλίγον!» ἢ νὰ δάκνῃ ἅμα τὸν ἐθώπευον· πείραμα, ὅπερ, ἐὰν δώσωμεν πίστιν εἰς τὰ λεγόμενα τοῦ παιδαγωγοῦ τοῦ κυνός, ἀπεδείκνυεν, ὅτι ἡ ἠθικὴ δὲν εἶνε ἄλλο τι ἢ ἁπλῆ κοινωνικὴ συνθήκη. Ἐλέγετο προσέτι, ὅτι εἶχεν ὑποβληθῇ εἰς τὴν δίαιταν τῆς φακῆς, ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι ἡ φακὴ περιέχουσα φωσφόρον εἶνε «νοῆμον» λαχανικόν, ἐνῷ τὰ γεώμηλα εἶνε ἄξια μόνον τῆς περιφρονήσεως τῶν διανοητικῶς ἐργαζομένων.

Ἦτο πεπεισμένος ἐντελῶς, ὅτι αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις ἀπαιτοῦσιν, ὡς οἱ μυῶνες, δίαιταν κατάλληλον, ἵνα συντηρηθῇ ἡ εὐλυγισία καὶ ἡ ἀκμή των· τοῦτου ἕνεκα ἐγειρόμενος τὴν πρωΐαν καὶ τὴν ἑσπέραν πρὶν κατακλιθῇ, ἔκαμνε γυμναστικὴν διὰ μαθηματικῶν ἐπὶ μίαν ὥραν, χωρὶς νὰ παραληφθῇ ἡ ἐπὶ εἴκοσι λεπτὰ μελέτη περὶ αἰσθητικῆς, ἀντὶ ὀρεκτικοῦ πρὸ τοῦ δείπνου. Ἐπὶ τῶν ἐπισκεπτηρίων του ἔγραφε: «*Καβαρώκ, ἑρμηνευτής*». Ἐκεῖνος ἀνεκάλυψεν, ὅτι ὁ Ναπολέων οὐδέποτε ὑπῆρξε καὶ ὅτι ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ παραδόσει δὲν πρέπει νὰ διδῶμεν ἢ μῦθον. Ἐξέφραζε μὲ γλῶσσαν Πυθίας σκέψεις σκοτεινὰς συνήθως καὶ ἐκαυχᾶτο διὰ τὸν μισογυνισμόν του. Οἱ συνάδελφοί του τὸν ἀπεκάλουν «*Σόπεν*», ἕνεκα τοῦ θαυμασμοῦ του πρὸς τὸν Σοπενάουερ, ὃν ἠτιᾶτο, ὅτι δὲν εἶπεν ὅλα ὅσα ἔπρεπε. Μία μόνη ἐρωμένη του ἦτο γνωστή, οὐχὶ δι' ἄλλον λόγον ἢ διότι ἤθελε νὰ μελετήσῃ τὸν νόμον περὶ κοινωνίας τῶν ἰδεῶν παρὰ τῇ γυναικί· μελέτην, ἣν προὐτίθετο νὰ ἐκδώσῃ εἰς πολλοὺς τόμους, ὧν τρεῖς ἢ τέσσαρες ἦσαν ἤδη ἕτοιμοι ἐν σημειώσεσιν ἀπὸ δεκαετίας, ἀφ' ὅτου κατεγίνετο εἰς τὸ ἔργον του, ἔγραψε μόνον τοὺς ἐπιλόγους συγκειμένους ἐξ εἴκοσι σελίδων καὶ λίαν ἐπιβαρυντικοὺς διὰ τὸ ἀδύνατον φύλον. Αἱ ἐπίπονοι αὗται ἰδιοτροπίαι, αἵτινες συνδεόμεναι ἡ μὲν πρὸς τὴν δὲ κατέστησαν τυραννικὸν δι' αὐτὸν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ «ἰδιοτρόπου», δὲν ἠμπόδιζον τὸν μέγαν τοῦτον διάβολον νὰ εἶνε λαμπρότατος νέος, φιλόφρων, ἀφοσιωμένος καὶ λίαν εὐάρεστος. Ὁ Ραϋμόνδος προσεπάθησε νὰ τον προσελκύσῃ παρ' αὐτῷ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ φιλόσοφος καὶ ἡ Κλαίρη δὲν ἔδειξαν πολλὴν συμπάθειαν πρὸς ἀλλήλους, ἀπεφάσισε νὰ μεταβαίνῃ ὁ ἴδιος πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Καβαρώκ, ὁσάκις ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ συνδιαλεχθῇ μετὰ τοῦ παλαιοῦ συντρόφου του.

Ἡ συνδιάλεξις τῶν δύο φίλων περιεστράφη κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐπὶ τῶν ἰδίων ἐργασιῶν των. Ὁ Ραϋμόνδος ἀνέγνω τὸ τέλος τοῦ μυθιστορήματός του· ὁ Καβαρὼκ εἶπε τῷ Ραϋμόνδῳ περὶ πειραμάτων, ἅτινα ἐκτελεσθέντα ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐπὶ ἑκατὸν ἀτόμων τοῦ ἑνὸς φύλου καὶ ἑκατὸν τοῦ ἑτέρου ἀπέδειξαν ὅτι ἡ ὄσφρησις εἶνε ἥττον ἀνεπτυγμένη παρὰ τῇ γυναικὶ ἢ παρὰ τῷ ἀνδρί· σπουδαία ἀνακάλυψις, φαίνεται, ἥτις διήγειρεν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τὸν ἐνθουσιασμόν του.

— Σκέφθητι προσέτι, ἔλεγεν, ὅτι τὸ μέσον βάρος τοῦ ἐγκεφάλου των εἶνε κατὰ ἑξήκοντα γραμμάρια ἐλαφρότερον τοῦ ἰδικοῦ

μας!... Πῶς σοι φαίνεται;... δὲν εἶνε ὡραία ἀπόδειξις...

— Βεβαίως, ἀπεκρίνετο ὁ Ραϋμόνδος μετά τινος ἀμυδρᾶς εἰρωνίας· καὶ χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν, ὅτι ἔχουσι καὶ μίαν πλευρὰν ὀλιγωτέραν... Τὰς καταστρέφει τοῦτο τὰς πτῶχας γυναῖκας!

Μετὰ τὸ πρόγευμα, ὁ Καβαρὼκ καπνίζων εἶπεν ἐξαίφνης.

— Λοιπόν, παιδί μου, ἐπέτυχες εἰς τὸν γάμον σου;

— Διατί ἐρωτᾷς τοῦτο;

— Διὰ τὸ συμφέρον τῆς στατιστικῆς... Γνωρίζεις ὅτι ἀπὸ ἐτῶν καταγίνομαι νὰ καταστρώσω τὸν ἰσολογισμὸν τοῦ γάμου... Κάμνω καταλόγους. Συνοικέσια εὐδαμανέστατα: ἡ σελὶς μένει ἄγραφος ἔτι· συνοικέσια εὐτυχῆ: μοὶ ὑπέδειξαν τρία, ἐξ ὧν ἓν κωφαλάλων: συναικέσια δυστυχῆ, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα τὸ ἐπῆραν ἀπόφασιν: 80 ἐπὶ τοῖς 100· εἶνε δὲ ἡ ἀληθὴς εἰκὼν τοῦ σημερινοῦ γάμου. Τέλος συνοικέσια δυστυχῆ καὶ ἀσηλπισμένα: $99^3/_4$ ἐπὶ τοῖς 100... Εἰς ποῖαν ἐκ τούτων τῶν κατηγοριῶν νὰ σε κατατάξω;

— Βλέπω, ὅτι πάντοτε κατέχεσαι ἀπὸ μίαν μανίαν...

— Μανίαν, ὄχι· *ἀγαμίαν* ναί...

— Λέγεις;

— Λέγω ἀγαμίαν... Ἐλησμόνησας τὰ ἑλληνικά; ... Ἡ μονογαμία μὲ θλίβει διὰ τὸ φύλον μου, ἕνεκα τῆς προσβλητικῆς ἰσότητος, ἣν ὑπονοεῖ· ἡ πολυγαμία εἶνε καλητέρα· τὸ χαρέμιον εἶνε ἀξιέπαινον σύστημα ἀνταποκρινόμενον εἰς τοὺς πόθους τῆς φύσεως καὶ παρέχον τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῦ προστατεύειν τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς τῆς γυναικός· ἡ *ἀγαμία* εἶνε τὸ ἰδανικόν... Καὶ τώρα, ἀπάντησον εἰς τὴν ἐρώτησίν μου. Εἶσαι εὐτυχής;

— Βεβαίως εἶμαι!

— Κατ' αὐτὴν τὴν παροῦσαν στιγμὴν δὲν το ἀρνοῦμαι· χωνεύεις, καπνίζεις, συνομιλεῖς μετὰ συνετοῦ πλάσματος... Δέν σε λυποῦμαι! Ἀλλ' ἦσο εὐτυχής... πρὸ ὀλίγου... τὴν πρωΐαν... χθές... θὰ εἶσαι τὸ ἑσπέρας... αὔριον;

— Ὅταν θὰ στερηθῶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ χωνεύειν, καπνίζειν καὶ συνομιλεῖν μετὰ συνετοῦ πλάσματος;... Μὰ τὴν ἀλήθειαν, ναί, φίλε μου!

— Εἶνε περίεργον!...

— Τί πρᾶγμα;

— Ἐσκεπτόμην κάτι, περὶ σοῦ...

— Τί ἐσκέπτεσο;

— Ὅτι δὲν ἦσο εὐτυχής...

— Ἄ! καὶ πόθεν συνεπέρανες τοῦτο;...

— Δὲν γνωρίζω, σὲ βεβαιῶ, τὸν λόγον... Τὸ ἠσθανόμην... Τοῦτο δὲν ἀδικεῖ τοὐλάχιστον τὴν σύζυγόν σου!...

— Τοὐναντίον... Ἐξακολούθησον...

— Ἐὰν δυσαρεστεῖσαι, ὄχι.

— Δὲν δυσαρεστοῦμαι... Μὲ διασκεδάζεις ὑπερβολικά... Λοιπόν, μ' ἐθεώρεις ἄξιον οἴκτου;

(Ἕπεται συνέχεια)

ΡΩΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΒΑΡΕΛΙ

(Μῦθος Κρυλῶφ)

Ἔστειλε ἕνας μιὰ φορὰ σὲ σπίτι φιλικὸ
Νὰ τοῦ δοθῇ πρόσωρινὰ βαρέλι δανεικό.
Χάρι σὲ φίλο—ἅγιο πρᾶγμα! τίς δὲν το ξέρει;
Ἂν εἶνε διὰ χρήματα ὁ λόγος, διαφέρει,
Παύ' ἡ φιλία, κ' ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ μὴν ἐνδώσῃ;
Βαρέλι ὅμως δανεικὸ γιατί νὰ μὴν το δώσῃ;
Σὰν τό 'φεραν ὀπίσω ἀκέραιο, γερό,
Ἔστειλαν πάλι μὲ αὐτὸ νὰ κουβαλοῦν νερό.
Κι' αὐτὸ καλὰ· πλὴν τὸ κακὸ τῆς ἱστορίας ὅλης,
Πῶς τὸ βαρέλι γιὰ κρασὶ τὸ 'πῆρε κρασοπώλης,
Καὶ τόσο ἐποτίσθηκε μὲ τὸ κρασὶ τοῦ φίλου,
Ὁποῦ κρασένια ἔγεινε ἡ μυρωδιὰ τοῦ ξύλου,
Καὶ μ' ὅ,τι κι' ἂν τὸ 'γέμιζαν, ρευστὰ ἢ φαγητά,
Ἀπὸ κρασὶ ἐμόριζαν ὅλα αὐτά.
Ὁ κύριος τοῦ βαρελιοῦ τὸ πλύνει, τὸ καπνίζει,
Χρόνο σχεδὸν τὸ ἀερίζει,
Μάταια. Τὸ βαρέλι του ἀπὸ κρασὶ μυρίζει
Ὡς ὁποῦ τέλος ἐδιάσθη νὰ τ' ἀφήσῃ.

Τὸν μῦθον τοῦτον ἀποσπαθεῖτε,
Πατέρες, νὰ μὴ λησμονῆτε,
Ὅταν τὸν ἄνθρωπον ποτίσῃ
Διδασκαλία βλαβερὰ ἀπὸ τὰ παιδικά του,
Ὅ,τι κι' ἂν κάμῃ ἔπειτα, ὅσο κι' ἂν προσπαθήσῃ,
Σᾶς λέγω τὴν ἀλήθεια
Πάντα ἡ κακὴ συνήθεια
Θὰ φαίνετ' εἰς τὰ ἔργα του κ' εἰς τὰ φερσίματά του.

Π. Α. Ἀξιώτης

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΧΩΡΙΑ

Ἔληξε τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν ἡ Δ' τακτικὴ σύνοδος τῆς ΙΑ' περιόδου τῆς Βουλῆς, τὴν δὲ Πέμπτην ἡ Βουλὴ συνεκλήθη εἰς ἔκτακτον σύνοδον. — Ἤρξατο ὁ φωτισμὸς τοῦ Πανεπιστημίου δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός, τοποθετηθέντων τῶν πρὸς τοῦτο μηχανημάτων. —Ἤρξαντο ἐπισήμως τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν τὰ μαθήματα τῆς ἐν Ἀθήναις «Κυριακῆς τῶν ἀπόρων γυναικῶν καὶ κορασίων σχολῆς», ἱδρυθείσης εἰς ἀνάμνησιν τῶν γάμων τοῦ Διαδόχου καὶ τῆς Σοφίας ὑπὸ τῆς διευθυντρίας τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Κυριῶν» κυρίας Καλλιρόης Παρρέν, καὶ ἄλλων κυριῶν.—Αἱ κατὰ τὸν παρελθόντα Νοέμβριον τελωνειακαὶ εἰσπράξεις ἀνῆλθον εἰς δραχ. 3,442,295, ἐνῷ αἱ τοῦ ἀντιστοίχου μηνὸς τοῦ 1888 ἦσαν δραχ. 3,215, 463. Ἀπὸ 1 δὲ Ἰανουαρ. μέχρι τέλους Νοεμβρ. αἱ εἰσπράξεις ἁπάντων τῶν τελωνείων τοῦ κράτους ἀνῆλθον εἰς δραχ. 29,792,683, ἐνῷ κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα τοῦ ἔτους 1888 εἰσεπράχθησαν δραχ. 30,489, 841, ἤτοι ἐπῆλθε διαφορὰ ἐπὶ τὸ ἔλαττον 697,158 δραχ.—Νέον δάνειον 5,000, 000 φρ. χρυσ. συνωμολογήθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως μετὰ διαφόρων ἑλληνικῶν τραπεζῶν πρὸς πληρωμὴν τῶν τόκων καὶ χρεωλυσίων.—Ὁ ἐσχάτως ἀποθανὼν ἐν Δρέσδῃ Ἕλλην καπνέμπορος Ἰωάννης Σφοζόπουλος κατέλιπεν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον 108,000 δραχ.—Περὶ τὰ μέσα τοῦ προσεχοῦς μηνὸς ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα ἀναχωρήσει εἰς Πετρούπολιν, ἵνα παραστῇ εἰς τὸν τοκετὸν τῆς Μεγάλης Δουκίσσης Ἀλεξάνδρας.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Ὁ Διάδοχος τῆς Ἰταλίας ἐπισκεφθεὶς τὸν Μαραθῶνα, τὰς Μυκήνας καὶ ἄλλα τῆς Ἑλλάδος ἀξιοθέατα μέχρι ἀνεχώρησε διὰ Σμύρνην, Θεσσαλονίκην καὶ Κωνσταντινούπολιν.

Κ. ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ

Τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην, 21 τρέχοντος μηνός, ἀπεβίωσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν ὁ ἐξ Ἠπείρου καταγόμενος διαπρεπὴς Ἑλλὴν ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος **Κωνσταντῖνος Ἡρακλῆς Βασιάδης**, ἱδρυτὴς τοῦ πρὸ εἰκοσιπενταετίας ἱδρυθέντος Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ ἄλλων, ὡς τοῦ Φιλολογικοῦ, τοῦ Ἠπειρωτικοῦ, τοῦ Μακεδονικοῦ, ἐκδόσας τὸν Α' Φιλιππικὸν καὶ τοὺς Τρεῖς Ὀλυνθιακοὺς τοῦ Δημοσθένους καὶ ἄλλας δὲ πλείστας ἐκδουλεύσεις παρασχὼν τῷ Ἔθνει. Θάνατοι, ὡς ὁ τοῦ Βασιάδου, εἶνε ἐθνικαὶ ζημίαι, δικαίως δ' ἐπὶ τῷ ἀκούσματι αὐτοῦ σύμπας ὁ Ἑλληνισμὸς συνεκινήθη.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Τέσσαρες νέοι κομῆται, Βόρσων, Ἀρέτσ, Κότζια καὶ Δέννυγκ, φανήσονται κατὰ τὸ παρὸν ἔτος εἰς τὸν οὐρανόν. — Νέα ἐκδρομὴ εἰς τὸν βόρειον πόλον ἑτοιμάζεται ὑπὸ τοῦ δόκτωρος Νάνσων, μέλους τῆς ἐν Χριστιανίᾳ Νορβηγικῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρίας διὰ πλοίου, οὗτινος αἱ πλευραὶ θὰ ὦσι τετμημέναι κατὰ τοιαύτην γωνίαν, ὥστε, ἀντὶ νὰ καταποντῆται ὑπὸ τῶν πάγων, ἔτι μᾶλλον θὰ ὀρθοῦται καὶ θὰ ἐνισχύηται ὑπ' αὐτῶν.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Αὔριον ἀναγνωσθήσεται ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἡ κρίσις τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς τοῦ Σγουτέρου διαγωνίσματος ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ κ. Ἀλ. Κρασσᾶ, καθηγητοῦ τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου καὶ κοσμήτορος τῆς νομικῆς σχολῆς.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ Γερμανὸς δόκτωρ Χέιγκελ, ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς προϊστορικοῦ τινος μνημείου ἐν Σιβηρίᾳ, ἀνεκάλυψεν ἀνθρωπίνους οἰκήσεις μὲ ἐξαρτήματα διὰ τὰ ζῷα, ἀνθρώπινα ὀστᾶ, οἰκιακὰ σκεύη ἐκ λίθου καὶ μεταλλικὰ κοσμήματα, ἐν οἷς καὶ χρυσῆ πόρπη, καθὰ φαίνεται, διὰ τὴν ζώνην, ἀνήκοντα, εἰς φυλὴν ἐξαφανισθεῖσαν νῦν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, κατοικοῦσαν δ' ἄλλοτε ἐν Σιβηρίᾳ.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀ λ. Ἡ προθεσμία τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Δελτίων λήγει. Δὲν φοβεῖσθε κἀνὲν πρόστιμον ὑπερημερίας;— Ἐ ν ί. Περὶ τούτων ἔγραψεν ἱκανὰ μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ ἐμβριθείας καὶ χάριτος ὁ ὁμέτερος συνεργάτης κ. Κ. Γ. Ζησίου. — Ἔ μ μ. Ψ. Ἐλήφθη. Γράφομεν προσεχῶς. — Κ. Π. Ἄ ρ γ ο ς. Ἐπίσης. — Τ α κ τ ι κ ῷ ἀ ν α γ ν ώ σ τ η. Ἀναρίθμητοι. Μόνον εἰς Ρώμην ὑπελογίσθη ὅτι εἶχον μετακομισθῆ 100,000 ἀνδρώπαι ἑλληνικοί. Πάντες οἱ στρατηγοὶ τῆς ἐθεώρουν καθῆκόν των ν' ἁρπάζωσι τὰ τεχνουργήματα τῶν ποσθουμένων πόλεων. Ἀλλ' ὁ Ἕλγιν δὲν ἦτο ὁ τελευταῖος· τὸν διεδέχθησαν οἱ σύγχρονοι Ἕλγινες ἀρχαιοκάπηλοι. —Ἀ ρ λ ε κ ί ν ῳ. Ἡ «Ἑβδομὰς» ἔχει τακτικοὺς συνεργάτας ἱκανοὺς νὰ φέρωσιν εἰς πέρας ἔργασίαν τοιαύτην, ἀλλὰ θεωρεῖ αὐτὴν πρόωρον ἔτι.—Ἤ ρ. Β. Β ρ ι ν δ ή σ ι ο ν. Φύλλα ἐσταλήσαν ἐξ ἀρχῆς· συνδρομὴ ἐλήφθη· γράφομεν ταχυδρομικῶς.—Δ ύ ο φ ι λ α ν θ έ σ ι. Τὸ α'. Μενεξές-Ἴον-violette. Ἴδετε Ἱστορίαν του ἐν Ἀ τ τ ι κ ῷ Ἡ μ ε ρ ο λ ο γ ί ῳ τοῦ 1884 ἢ 85, νομίζομεν. Σύμβολον τῆς ἀγνότητος, τῆς σεμνότητος καὶ τῆς μετριοφροσύνης. Μυθολογεῖται, ὅτι παρ' ὀλίγον νὰ

φάγη τὴν χυλόπηνταν ὁ Ἥφαιστος παρὰ τῆς Ἀφροδίτης, ἀλλὰ θεὶς στέφανον ἴων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐξημένισε διὰ τοῦ ἀρώματός των τὴν θεὰν τοῦ κάλλους. Ἑλληνικοὺς στίχους περὶ ἴου δὲν ἐνθυμούμεθα ἀξίους αὐτοῦ. Γαλλικοὺς συνιστῶμεν τοὺς τοῦ Ratisbonne, καθ'οὗς, ἀφοῦ ἡ Χλωρὶς ἐπλήρωσε δώρων τὸ ἴον, ἐρωτᾷ πάλιν αὐτὸ μετὰ στοργῆς τί θέλει ἀκόμη. Καὶ ἀποκρίνεται τὸ μετριόφρον ἄνθος:

Un peu d' herbe pour me cacher.

Διὰ λεύκωμα εὑρίσκομεν καλοὺς τοὺς ἑξῆς στίχους τοῦ Desmarets de Saint Sorlin:

Modeste en ma euleur, modeste en mon sejour
Franche d'ambition, je me cache sous l' herbe,
Mais si sur votre front je puis me voir un jour,
La plus humble des fleurs sera la plus superbe.

Τὸ δὲ 6' καλεῖται Ἐφήμερον, Γαλλ. muguet, σημαίνει δ' ἐπάνοδον εὐτυχίας καὶ ξηραινόμενον χρησιμεύει ὡς ἔξοχον προκλητικὸν τοῦ πταρμοῦ... Ἄλλο τι δὲν γνωρίζομεν.—Φρ. Β. καὶ Μ. Δ. Μολάους. Ἐλήφθησαν.—Κ.Μ.Ι. Ἀναγνώσατε τὸν ἐν τέλει τῶν Δυσκόλων Χρόνων τοῦ Δίκενς ἐπίλογον τοῦ μεταφραστοῦ μίαν ἔτι φορὰν καὶ θέλετε παύσῃ ἔχων τοιαύτας ἀπορίας. Σπανίως λέγονται τόσαι ἀλήθειαι ὁμοῦ. —Ι. Π. Δελτίον Ἀευκ. ἐσταλη, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουσι πλέον, εἰμὴ διὰ τοὺς ἐγγραφησομένους συνδρομητάς.—Κ. Σ., Ι. Δ. Τ., Μ. Α., Κ)πολιν. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. — Θούρσιδι. Σᾶς συγχαίρομεν διὰ τὰς ὁμοιοκαταληξίας καὶ σᾶς συλλυπούμεθα διὰ τὴν ποίησιν. Τὴν δὲ εἰλικρίνειαν θὰ την εὕρητε πάντοτε.—Μ. Ρ. Λονδῖνον. Οὐ μόνον ἔλαβε γνῶσιν περὶ τοῦ Λευκώματος, ἀλλὰ καὶ ἐνδιαφέρεται περὶ τῆς ἐπιτυχίας του. Τοῦτο μόνον ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ εἴπωμεν. — Β. Π. Τὸ Σκότος τοῦ Βύρωνος μετεφράσθη ὑπὸ Κ. Ν. Δοσίου. Ἰδοὺ περίληψις αὐτοῦ γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀρ. Κ. Δοσίου: «...Ὁ Βύρων παρουσιάζει τὸν κόσμον ζῶντα, ἀλλ' οὕτως εἰπεῖν αὐτὴν τὴν φύσιν θνήσκουσαν ὡς ἐκ τῆς ἐκλείψεως τοῦ φωτός. Ἐν μέσῳ πλήρους ἐνεργότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐπέρχεται αἴφνης ἐξαφανισμὸς πάντων τῶν φωτεινῶν σωμάτων, καὶ σκότος, βαθὺ ὅμως καὶ ἄγνωστον τοῖς ἀνθρώποις, καλύπτει διὰ παντὸς τὴν οἰκουμένην. Ἡ ἐνεργότης χαλαροῦται, ἡ παραγωγὴ βαθμηδὸν καταπαύει, οἱ ἄνθρωποι καίουσι πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ καῇ, ὅπως ἀπολαύσωσιν ὀλίγον φῶς ἀναγκαῖον εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν ὕπαρξιν. Ἀλλὰ ταχέως πᾶσα καυστικὴ ὕλη ἐκλείπει καὶ μαῦρον σκότος ἐξαπλοῦται πανταχοῦ· πάλιν τὰ ἄγρια θηρία, τὰ σαρκοβόρα ὄρνεα, πάντα τὰ ἔμψυχα ὄντα δειλὰ προσέρπουσιν εἰς τοὺς πρὸς βρῶσιν φονεύοντας αὐτὰ ἀνθρώπους, οὗτοι δὲ οὐδὲν πλέον ἐλπίζοντες εὔχονται ταχὺν καὶ ἄνευ δόξης θάνατον, κατατρώγοντες ἐν τῷ μεταξὺ ἀλλήλους. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φρικώδους τούτου περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος μία μόνη παρουσιάζεται ἐξαίρεσις, κύων φυλάττων τὸν νεκρὸν τοῦ ἑαυτοῦ κυρίου ἀπὸ τὰς προσβολὰς θηρίων τε καὶ ἀνθρώπων λιμωττόντων, καὶ μένων πιστὸς εἰς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ μέχρι τοῦ θανάτου του. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως εἶνε ἀνάξιοι τοιαύτης ἀγάπης καὶ αὐταπαρνησίας· οἱ δύο ἐπιζήσαντες τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, ἐχθροὶ ἐκ τῶν προτέρων πρὸς ἀλλήλους, συναπαντῶνται εἰς ἐσδεσμένον θυσιαστήριον, σκαλεύσαντες δὲ τὴν τέφραν καὶ ἀσθενεστάτην φλόγα ἐξαγαγόντες, ἀποθνήσκουσιν ἀμφότεροι εἰς τὴν θέαν ἀλλήλων, τὴν φρικώδη ἐκ τοῦ πάθους τῆς πείνης καὶ τῆς ἀπελπισίας, χωρὶς νὰ ἀναγνωρίσωσιν ἀλλήλους».—Α. Δ. Πόρον. Παρηγγέλθη, ἀλλὰ δὲν ἔφθασεν ἔτι ἐν τῷ βιβλ. Βίλμπεργ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν

Ὄνειρον φθινοπωρινῆς νυκτός, Μελῳδία διὰ κλειδοχύμβαλον, ὑπὸ Θ. Ἠλιοκράτους. Ε. Βελούδιος, ἐκδότης.

Εὐρετήριον καὶ πρόλογος τῆς βακτηρίας τῶν ἀρχιερέων, ὑπὸ Ἀντωνίου Μομφεράτου.

Νικόλαος Σιγαλός, Ἀθηναϊκὴ μυθιστορία, ὑπὸ Γρ. Ξενοπούλου. (Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη. Περίοδος Β'. Τεῦχος 2).

Περιπλανώμενος, Α. Σούτσου. (Σακελλαρίου, Βιβλιοθήκη τοῦ Λαοῦ. Ἀρ. 5).

Τίρι-Λίρι, Ὀρφανίδου, ἐπιστασία Κ.Γ. Ζησίου, καθηγητοῦ. (Σακελλαρίου, Βιβλιοθήκη τοῦ Λαοῦ. Ἀρ. 6).

Ἱστορία τοῦ Σουλίου, Περραιβοῦ, ἐπιστασία Κ. Γ. Ζησίου, καθηγητοῦ. (Σακελλαρίου, Βιβλιοθήκη τοῦ Λαοῦ. Ἀρ. 7).

Ἱστορία τῆς Πάργας, Περραιβοῦ, ἐπιστασία Κ.Γ. Ζησίου, καθηγητοῦ. (Σακελλαρίου, Βιβλιοθήκη τοῦ Λαοῦ. Ἀρ. 8).

Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἐν Ἑλλάδι, ὑπὸ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκη.

Ἐφημερίδες, κωμῳδία Δημ. Α. Κορομηλᾶ.

Λεξικὸν Ἐγκυκλοπαιδικόν, ἐκδιδόμενον ἐπιμελείᾳ Ν. Γ. Πολίτου (Ἀναξανδρίδης—Ἀνδανία) Φυλλάδιον 27ον. Μπάρτ καὶ Χίρστ ἐκδόται.

Ἀδαμάντιος Κοραῆς, ὑπὸ Δ. Θερειανοῦ, ἐκτυπ. ἀναλώμασι τοῦ Οἰκονομείου Κληροδοτήματος. Τόμοι 1ος 2ος καὶ 3ος. Ἐν Τεργέστῃ.

Ἱστορία τῆς Γυναικός, ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι σήμερον, ὑπὸ Καλλιρρόης Παρρέν, Τεῦχος Β'.

Πρῶτοι στίχοι, ὑπὸ Δημητρίου Η. Ταγκοπούλου.

Γέλως, περιοδικὸν μηνιαῖον.

Ἀγγέλλονται.

Ἑδέμ, περιοδικὸν ἑβδομαδιαῖον.

Ἀηδών, » »

Μικρασιατικά, ὑπὸ Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη.

ΔΗΜ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο Α' ΤΟΜΟΣ ΔΡ. 10
Ἕκαστον τεῦχος
ΤΟΥ Β'
ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΗΣ

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Α. ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ
Ὁδὸς Αἰόλου, ἀριθ. 195-197
ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΡΙΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΩΝ
ἐπικεφαλίδες σφραγῖδες
παντὸς εἴδους, πάσης ποιότητος
ΜΕΓΑΛΗ ΑΠΟΘΗΚΗ
Εὐρωπαϊκῶν Καταστίχων
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Προσεχῶς ἐκδίδοται
Ε. ΣΤΑΝΛΕΥ
Η ΓΗ
ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ
Μετάφρασις
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΔΡΑΚΤΑ
Τιμᾶται Δραχ. 3.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΓΥΝΑΙΚΟΣ
Ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι σήμερον
ΥΠΟ
ΚΑΛΛΙΡΡΟΗΣ ΠΑΡΡΕΝ
Τεῦχος 2.
ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΗΣ

Γ. ΠΑΜΠΑΝΟΣ
Ὀδοντοϊατρός
Ὁδὸς Πατησίων 9.

REVUE
POLITIQUE ET LITTERAIRE
REVUE BLEUE
Paraissant le Samedi
Six mois 20 fr. Un an 35
PARIS
111. Bd. St Germain 111.

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ-ΑΘΗΝΩΝ-ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Τμῆμα Πειραιῶς--Κορίνθου--Πατρῶν

	1	3	33		2	4	32
Πειραιεὺς ἀν.	7π.μ.	11.15	10.10	Πάτραι ἀν.	7.20π	11.40	—
Ἀθῆναι »	7.30	11.50	10.40	Αἴγιον »	9.05	15.27	—
Κόρινθος ἀφ.	7.42	2.42	2.05	Κόρινθος »	1.10	4.—	9.03π
Αἴγιον »	2.52	5.41		Ἀθῆναι ἀφ.	4.25	7.—	12·30
Πάτραι »	4.35	7.—		Πειραιεὺς »	4.55	7.30	1.—

Τμῆμα Κορίνθου - Ναυπλίου - Μύλων

Κόρινθος	ἀν.	3.— μ. μ.	Μύλοι	ἀν.	9.50 π. μ.
Ἄργος	ἀφ.	5.12 »	Ναύπλιον	»	10.—
Ναύπλιον	»	5.45 »	Ἄργος	ἀφ.	10.35
Μύλοι	»	5.52 »	Κόρινθος	»	12.45

Τμῆμα Πατρῶν - Πύργου

Πάτραι	ἀν. 8.30π.μ	5.15μ.μ	Ἀμαλιὰς	ἀν. 6.30π.μ	3.15μ.μ.
Ἀχαΐα	ἀφ. 9.25	6.10	Γαστούνη	» 7.11	3.56
Μανωλάς	» 10.40	7.25	Λεχαινὰ	» 7.50	4.35
Λεχαινὰ	» 11.20	8.05	Μανωλάς	» 8.30	5.15
Γαστούνη	» 11.59	8.44	Ἀχαΐα	» 9.45	6.29
Ἀμαλιὰς	» 12.40	9.25	Πάτραι	ἀφ. 10.40	7.24

Αἱ ἁμαξοστοιχίαι 33 καὶ 32 μέχρις Ἀκράτας λειτουργοῦσιν ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἐναλλάξ. Τοπικαὶ ἁμαξοστ. καθ' ἑκάστην εἰς ὅλα τὰ τμήματα.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
ΟΝΙΑΚ
ΑΜΠΑ
ΟΝΙΑΚ
ΑΜΠΑ
ΟΝΙΑΚ
ΑΜΠΑ
Ἐκ καθαρῶν λευκῶν σταφυλῶν
Βραβευθὲν ἐν τῇ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων
Ἐν χρήσει παρὰ τῇ Β. Αὐλῇ
Συνιστώμενον ὑπὸ τῶν Ἰατρῶν
Ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Νοσοκομείοις
ΑΝΔΡΕΑΣ Π. ΚΑΜΠΑΣ
10 ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 10

Τυπογραφεῖον ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ — Ὁδὸς Δέκα (Στοὰ Σιμοπούλου)